Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

Csodálatraméltó a természet ereje,

ha az kellő módon alkalmaztatik.

Bojtorjángyökér-szesz

a legrégibb időtől fogva mint a szőrnövés bármely nemének legsikeresebb szere ismertetik, s a benne foglalt szőrnövesztő anyagoknak általam létesitett concentrálása által valódi feltünést okozó szerré emelkedett, ugy annyira, hogy fiatal 15 éves emberek rövid pár nap alatt **tömött szakállt kaptak. Bizonyitéka ennek,** miszerint felszólittattam, ajánlanám figyelembe azon helyeket, hol a haj- vagy szakállnövés alkalmatlanná válhatnék, miután a megkent helyeken, habár eddig ott még a hajnak nyoma sem lett volna is látható, vagy több évi kopaszság után is az eredmény biztos s a hatás meglepő gyors. Hajhullás ellen **tüstént használ.** Még a bécsi »Medizinische Zeitung« is oda nyilatkozik, miszerint a bojtorjángyökér szesz a legjobb minőségben kapható csak az előállitó

Winkelmayer J.-nél

Bécs. VI. ker. Gumpendorferstrasse 159.

Budapesten: Török József urnál, király-utcza 7.

Egy palaczk ára, több nyelven irt használati utasitással együtt, 90 kr. Postai küldésnél 10 kr. csomagolási dijjal több. 3214

GARRETT R. ÉS FIAI

főügynöke Kotzó Pál gépészmérnök

Budapest, üllői-út 8. sz., 3150

ajánlja **eredeti sorvetőgépeit** javitott szerkezetben leszállitott árakon, valamint gőzmozgonyokat, cséplőket, malmokat, rostákat stb.

Eredeti közép-ázsiai dinnye-magvak,

mely, az európaiak által meg nem közelithető jóságú, dinnye-fajok magvai, általam „**Khivában**" s a „**Syr-Deria**" folyam vidékén, továbbá az „**Ural**" mellett gyüjtettek, (magárusok kizárásával) megrendelhetők nálam magvanként **5** krjával. Megrendelések közvetlen hozzám: **Tisza-Lökre** (Szabolcs megyében) intézendők. A fajok rövid leirását tartalmazó névjegyzék, kivánatra bárkinek ingyen megküldetik. Bővebb leirása e dinnye-fajoknak olvasható: Tettey Nándor budapesti könyvkereskedő bizományában „Khiva dinnyészete" czim alatt megjelent munkámban.

Tisza-Lök 1877 márczius 6-án.

3225 **Ónody Bertalan.**

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

THEOLOGIAI ÉRTEKEZÉSEK.

Irták:

Dr. Lang H., Nagy G., Dreyer O., Ullmann C., Hetzel H., Zittel E.

Ára füzve 2 frt 50 kr.

DEÁK FERENCZ EMLÉKEZETE.

CSENGERY ANTAL-tól.

Elmondatott Deák Ferencznek a m. tud. akadémia által 1877. január 28-án tartott emlékünnepén.

112 oldal nagy 8-rét boritékba füzve.

Ára bérmentes megküldéssel 1 frt o. é.

Közigazgatási Lapok

kapcsolatban

a közigazgatási döntvénytár és szabályrendeletek

gyüjteményével.

Szerkeszti: *Dr. Dárday Sándor* üllői-út 1. sz.

Kiadó-hivatal: *Franklin-Társulat* egyetem-utcza 4. sz.

Előfizetési ára: Egész évre 10 frt., félévre 5 frt.

Közigazgatásunk jelen átalakulási stadiumában a szakirodalomnak is méltó feladat jutott osztályrészül; de hazánkban eddig a sajtó nemcsak hogy nem versenyezett e magasztos missio betöltésében, hanem szakirodalmunk e téren egyáltalán nincs. Időszaki sajtónk a nagy közönség hirlapi szolgálatában állva, a gyakorlati közigazgatás ezer meg ezer viszonyai és érdekeivel komolyan nem foglalkozhatik, s mig minden egyéb szaktudomány, igy példul. a jogtudomány öt, az orvostudomány négy, a mezőgazdaság hat szaklapban van képviselve stb. addig a közigazgatás szakirodalma nalunk teljesen parlagon hevert.

Fentebbi szaklappal tehát szakirodalmunk egy ujabb — eddig parlagon heverő ágának müveletét tüztük ki czélul és meg vagyunk győződve, hogy mindazok, kik a közigazgatás fejlődésében a közjólétet látják felvirulni, készséggel fogják törekvésünket szellemi és anyagi támogatásban részesiteni.

Kollarits József és Fiai

legelső kész fehérnemű, vászon, asztalnemű és szövött áru gyári raktárukban

az „YPSILANTI"-hoz

Budapesten, váczi-utcza 4-ik szám alatti áruházban,

kaphatók mindennemű kész férfi-, női és gyermekfehérneműek, vásznak és asztalneműek

a legnagyobb választékban és kitünő minőségben a legjutányosb árakon

Férfi-ingek, rumburgi, hollandi vagy irlandi vászonból, darabja 2.50, 3. 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 7, 8, 10, 12 frt.
Férfi-ingek, himzettek, madapolanból, melle vászon, darabja 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14—20 frtig.
Férfi madapolan-ingek, darabja 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50, 4 frt.
Férfi szines ingek, 1.50, 2, 2.50, 3 frt. Két külön gallérral 2.50, 3 frt.
Férfi szines angol oxford-ingek, darabja 2.50, 4.75, két külön gallérral darabja 2.80, 5 frt.
Férfi-gatyák, magyar, félmagyar vagy franczia szabásra, pamutból 1.20, 1,30, 1.75, vászonból 1.50, 1.60, 1.75, 2 frt, rumburgi vászonból 2.25, 2.50, 3, 3 frt 50.
Férfi félharisnyák, pamutból, fehér vagy szines, tuczatja 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 6.50, 7, 7.50, 8—14 frtig, czérnából, fehér tuczatja 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 7, 8, 9 frt. 14 frtig, félharisnyák, fehéritetlen vászonból, varrottak, tuczatja 4.50, 6, 7 frt.
Férfi-zsebkendők, fehér vászon, tuczatja 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt, 20 frtig.
Férfi-zsebkendők, vászonból, fehér szines széllel 7 frt, 10 frt, batistból szines széllel 7 frt, 8 frt 50, szines pamutzsebkendők dbja 30 kr, 35 kr, 40 kr, pamut batistzsebkendők szines széllel, tuczatja 3 frt
Férfi-gallérok, minden formában, legfinomabb tuczatja 3 frt, 3 frt 50.
Férfi-kézelők, tuczatja, 12 pár, 5 frt, 6 frt.
Női ingek, rumburgi vászonból, sima, dbja 2.25, 2.50, 3, 3.50, 4, 5 ftig, slingelt 3, 3.50, 4, 5 frtig, franczia mellvarrással és himzettek 3.50, 4, 5, 5.50, 6, 7, 8, 15 frtig, madapolanból sima 1.50, 2 frt, slingelt 2.50.
Női háló-corsettek madapolanból, egyszerüek 1.30, 1.50, diszitett 1.75, 2.25, 2.50, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 10 frtig.
Női lábravalók, madapolanból, sima szegélyzett, dbja 1.60, slingelt 1.90, diszitett 2.25, 2.50, 3, 3.50, 5 frtig.
Női alsószoknyák, madapolanból, szegélyekkel és diszitéssel, darabja 2.50, 3, 3.25, 3.50, 4, 4.50, 5, 15 frtig, uszálylyal 4, 5, 6, 7, 8, 20 frtig.
Női harisnyák pamutból, kitünő minőségben, teztja 4, 5, 5.50, 6, 6.50, 7, 8, 22 frtig, czérnából tuczatja 10, 11, 12, 14, 22 forintig, szinesek pamutból, párja 75, 80, 90 kr. 1 frt, 1.20, 1.30, 1.50, 3.50 krig.
Női zsebkendők, fehér vászonból, teztja 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 16 frtig, angol czérnabatistból, fehér, 4, 5, 6, 7, 8, 30 frt.
Női franczia derékfüzők (Mieder), dbja 1.30, 2.30, 2.75, 3, 3.50, 4 frt 50 krig.
Fiu-ingek, 6 évesek számára, madapolanból, dbja 1, 1.40, szines 1 frt 25, 1.40, vászonból 2.10, 2.40, félmagyar gatyák 1.10, 1.20; **8 éveseknek** ingek madapolanból 1.10, 1.50, szinesek 1.25, 1.55, vászonból 2.20, 2.45, gatyák 1,25, 1.40; **10 éveseknek**, madapolanból 1.20, 1.60, szinesek 1.60, 1.75, vászonból 2.30, 2.60, gatyák 1.30, 1.60; **12 éveseknek** ingek madapolanból 1.50, 1.80, szinesek 1.65, 1.90, vászonból 2 frt 40, 3, 3.50, gatyák 1.55, 1.80; **14 éveseknek** ingek madapolanból 1 frt 40, 1.90, szinesek 1.75, 2.75, vászonból 2.65, 3.15, 4 frt, gatyák 1.65, 2 frt; **18 éveseknek** madapolanból 1.50, 2.10, szinesek 1.75, 2.20 vászonból 3 frt, 3.50, 4, 4.50, gatyák 1.75, 2, 2.25.
Kész fehérneműek leányok számára, minden nagyságban és minőségben, ugyszinte csecsemők számára, melyekről kivánatra nagy árjegyzéket bérmentesen beküldjük.
Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat vászon és asztalneműekben.
Rumburgi vászon, 42 méter (54 röf) vége 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 35, 38, 40, 42, 45, 50, 120 frtig.
Hollandi vagy irlandi vászon, 39 méter (50 röf) 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 32, 34, 38, 40, 45, 50, 100 frtig
Hollandi vászon gyermek-fehérneműekre és ágyneműekre, 32½ méter (42 röf) vége 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 30, 50 frtig.
Creas-vászon, 23½ méter (30 röf) vége 10.50, 11, 11.50, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 30 frtig.
Lepedő-vászon egy szélben, 29 méter (37 röf), 12 lepedőre vége 33, 36, 38, 40, 42, 44, 45, 48, 50, 100 frtig.
Fehér pamutcsinvat, ágyneműekre, 1 méter 38, 46, 48, 58 kr.
Madapolan vagy Chiffon, vége 25 méter (32 röf) 6.75, 7.25, 7.75, 9.25, 11.25, 11.75, 12.25, 13.75, 16.75.
Szines kanavász, 23½ méter (30 röf) 9, 9.50, 10, 11, 12, 13, 14, 15 frt.
Szines ruhaparkálok dus választékban, 1 méter 36, 38, 48, 50, 52, 54, 55 kr.
Vászonzsebkendők hölgyek és urak számára, tuczatja 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10—20 frtig.
Törölközők, tiszta vászon, tuczatja 5.50, 5.80, 6, 6.90, 7.50, 8, 9, 10, 20 frt.
Asztalkendők, tiszta len, tuczatja 4, 4.50, 5, 5.50, 6.30, 7, 8, 9 frt, abroszok 6, 8, 10, 12, 18, 24 személyre, darabja 1 frt 90 krtól 14 frtig.
Damast asztali teritékek, 6 szmlyre 5.50, 6, 6.50, 7, 7.50, 9, 10, 24 frtig, 12 szmlyre 12, 12.50, 13, 14.50, 15, 16, 18, 20, 40 frtig, 18 szmlyre 25, 27, 32, 48 frtig, 24 szmlyre 32, 34, 40, 46, 53, 75 frtig.
Kávés kendők szines és fehér, darabja 3, 3.60, 5, 5.50, 6, 11 forintig, csemege-kendők tuczatja 3, 3.50, 4.50, 5.50 krig.
Csipkefüggönyök, 1 ablakra 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.60, 6.50, 7, 8, 9, 10, 15 frtig.
Ágyteritők, darabja 4.50, 5, 6, finom ripsből 9.50; **asztalteritők** 3.80, 4, 5 frt, ripsből 7 frt 50 kr.
Ágypokróczok, kisebbek 4.50, 6.50, nagyobb 6, 6.50, 7.50, 8.50, 11, 14 frt 50 kr
Menyasszonyi készletekkel 180 frttól 1800 frtig és feljebb, kész fehérnemű és vászonban a legszebb kiállitásban szolgálhatunk, ezekről árjegyzékünket kivánságra bérmentesen beküldjük.

Az árak legjutányosban szabottak, s ha valami a megvett vagy rendelt tárgyakból akár mi oknál fogva tetszésre nem lenne, 14 nap alatt, ha az árszelvényünkkel el van látva, nemcsak szivesen kicseréltetik, de kivánságra az érte fizetett összeg is visszaadatik.

Levél általi megrendelések még az nap, melyen érkeznek, különös figyelemmel és pontosan eszközöltetnek és csomagolási dijt nem számitunk. 2986 8

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre .. 12 frt, félévre .. 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre .. 8 frt, félévre .. 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre .. 6 frt, félévre .. 3 »

11. szám. — 1877. Budapest, márczius 18. XXIV. évfolyam.

LÁSZLÓ JÓZSEF.

A MAGYAR szinmüvészet jelesei között kevesen vannak már életben olyanok, a kik ahhoz a nemzedékhez tartoztak, melynek ápolása alatt nemzeti nyelvünk és mivelődésünk e fontos, s a nagy közönségre gyakorolt közvetlen és kellemes befolyásával a nyelv fejlesztésére és terjedésére, az erkölcsök nemesbitésére, az izlés finomitására, a nemzeti érzelmek ébrentartására eléggé meg nem becsülhető hatásu müvészet gyermekkorát élte, az örökös vándorbot helyett otthonokat kezdett találni, megerősödött és kifejlett annyira, hogy ma már nemzetiségünknek és kulturánknak egyik erős bástyáját, irodalmunknak jótékony emeltyüjét, szellemi életünk fölébredt igényének kielégitésében a nevezetesebb tényezők egyikét üdvözölhetjük benne.

LÁSZLÓ JÓZSEF e kevesek egyike, azokból való, kik fáradozásaikkal a nemzeti ügy körül soha el nem mulható érdemeket szereztek magoknak, s emléküket megörökitették. Ha majd a magyar nemzet müvelődési történetének egykori megirója rá fog térni arra a fejezetre, mely a magyar szinpadról beszél, — ama jelesek felsorolásánál, kiket mint kimagasló alakokat szoktunk emlegetni szinművészetünk megteremtése, állandósitása és felvirágoztatása körül, nem fogja mellőzhetni az ő nevét.

Ez évben félszáz esztendeje, hogy a világot jelképező deszkákra, a szinpadra lépett, mint alig husz éves ifju, tele tüzzel, odaadással, lelkesedéssel a szent, de akkor még vajmi kevés jutalommal és elismeréssel biztató ügy iránt, melynek egyik apostolává nem csak szegődött, de vált is azzá.

1808-ban született Biharmegye Vásárhely helységében. Iskoláit Kolozsvárott végezte, s mint kitünő szellemi képességü ifju nevelő is volt, s a legelőkelőbb erdélyi családok pártfogását is megszerezte. De az a titkos vágy, mely némely nagyratörő ifju bensejében emészt s mely őt a biztos, de mindennapi pályát felcserélni készti, s egy bizonytalan, küzdelemteljes irányba tereli egy nagy eszme szolgálatában — a milyenekkel akkor, nemzeti ébredésünk forrongásának kezdetén, mint valami villanyfolyammal, telve volt a levegő, — őt sem hagyá nyugodni s 1827-ben Thalia papja lett.

A ki az akkori magyar szinészet helyzetét ismeri, be fogja látni, mily erős akarat, bátor elhatározás, mondhatnók elszánás, s a hivatásnak nem közönséges érzete kellett ahhoz, hogy valaki azt a pályát válaszsza, melynek benső nehézségein kivül — mert müvészszé válhatni még a legkedvezőbb körülmények között is csak kevés hivatottnak adatott — küzdeni kellett a legnehezebb nélkülözésekkel, sivár közönynyel, s az előitéletek egész tengerével, s mely örökös nyugtalanságot, bolyongást, nem ritkán bántalmat juttatott követőinek osztályrészül minden tapshoz, minden koszorulevélhez. A mai szini nemzedék, mely már az elődök által keservesen kiküzdött elismertetést, sőt kitüntetett társadalmi állást élvez, s midőn igazi te-

LÁSZLÓ JÓZSEF.

hetség nem panaszkodhatik arról, hogy észrevétlenül kell elvesznie s nem leli föl megérdemelt jutalmát: nem is sejti talán, minő küzdelmébe került az elődöknek, hogy ily örökséget hagyhassanak rájok.

Alig volt egy évig László a szini pályán, midőn pártfogói „meg akarták menteni a veszendőnek indult tehetséges ifjut" s rá birták, válaszszon „tisztességesebb" pályát, menjen vissza a királyi táblához. Mit nem tesz meg az ember fiatal korában azok kedveért, a kiket szeret, s a kik iránt hálára érzi magát kötelezettnek! László elhagyta a szinpadot már egy év mulva, s visszament a királyi táblához, hol jóltevői állást szereztek neki. De szive ott maradt a szinpadon, s vágya csak visszavonzotta hozzá. A ki Castalia forrásából ivott — tartja egy régi mondás — annak szomját nem oltja el el többé egyéb ital. László is ugy volt vele s fenntartva levelezését Szentpéteryvel, egy év mulva megint ott volt a szinpadon. 1829-ben már tagja volt Kolozsvárott az akkori erdélyi részvényes társaságnak, mely a későbbi pesti nemzeti szinház társaságának magvát, legkitünöbb művészeinek iskoláját képezte.

Aztán elindult az akkori színész-társaságok változatos, de sokszor terhes vándorutjára. Játszott fölváltva Debreczenben, Miskolczon, Kassán, Balatonfüreden folytonosan, mely folytonosság a valódi tehetségre nézve a szinpadon folytonos haladás.

Igy történt, hogy midőn 1837-ben Pesten a kerepesi-uton a nemzeti szinházat megnyitották, ő már mint kész művész léphetett az ország első ily intézetének deszkáira. Föllépése itt annál is emlékezetesebb, mivel az ő szava volt az, mely a magyar nemzeti szinházban elsőnek megzendült. Vörösmarty „Áldozatá"-ban, melylyel a magyar szinművészet e szentélyét megnyitották, ő adta ama sirszellemet, mely az első szavakat mondja, azokat a szavakat, melyeket azóta szép, zengő nyelvünkön annyi szivhez szóló bübájos szó követett.

A magyar Thaliával egyszerre ő is „otthont" talált az állandó pesti szinpadon. Az 1855-ben megjelent magyar encyclopaedia a következőkép emlékszik meg róla:

„A nemzeti szinpad megnyitása óta folyvást itt van, mint a szinház egyik legszorgalmasabb, legigénytelenebb, legkevesebbet vendégszereplő s a közönségnek, saját szerepeiben, első rendü kedvencze. Fő mezeje, hol legtöbb szerencsével mozog s legnagyobb tetszéssel találkozik, a könynyü, elmés franczia vigjáték, p. o. a „Szeleburdi", „Ne nyulj a királynéhoz" s a „Bábel lovag"-féle szerepek. E nemü szerepekben ügyessége, fürgesége, mozgékonysága, összekötve csinos karcsu külsejével, oly kedves szinpadi jelenséggé s oly nélkülözhetetlenné teszik a vigjátékokban, a mennyire nem. használható a komoly drámákban. A közönség megszokta a mosolygást, ha őt látja, s a komolykodó hang László ajakán komikus hatással bir. A tragoedia nála paródiává válik."

Bár alá irhatnók e sorok minden szavát egész terjedelmökben ma is, mint a hogy legnagyobb részét ma is aláirhatjuk. Mert László a nemzeti szinháznak valóban a legszorgalmasabb tagja volt, a mióta ez intézet fennáll. Nem csak, hogy egy szóhiba nélkül tudta minden legkisebb szerepét, ugy hogy, ha éjfélben felköltötték volna, el tudta volna mondani azonnal fennakadás nélkül, de tudta azét is, csak oly tökéletesen, mint a magáét, a kivel jelenete volt, sőt gyakran az egész darabot is. Ez tette lehetővé, hogy azok a jelenetek, melyekben foglalkozása volt, mindig kifogástalan gördülékenységgel folytak, nem történhetett ott botlás, fennakadás, mert azonnal helyrehozott mindent. Ahhoz járult, hogy volt egy tulajdonsága, mely a legritkább müvészi speczialitásnak is beillett. A legtöbb müvész, kivált azok, kik a sulyosabb, s ennélfogva lassabb menetü, minden szótagra nyomatékot fektetni kénytető szerepeket játszák, — a nagyobb indulatkitöréseknél a megszokottnál gyorsabban levén kénytelenek beszélni, rendesen érthetlenné válnak, a szavak összefolynak, a szótagok elmosódnak beszédükben. Lászlónak megvolt az a természetadománya, hogy rendkivül gyorsan tudott beszélni, a nélkül, hogy csak egy szótagot is elejtett volna. Másnál az ily sebes beszéd okvetetlenül hadarás lett volna. De ő nála minden betüje tisztán, világosan kihallatszott annak, a mit mond, s ez által lett oly szerencsés tolmácsa a gyors, eleven játékot és beszédet föltételező társalgási vigjátékoknak, mely ő nélküle nem honosult volna meg oly gyorsan és szerencsésen szinpadunkon, mint a hogy meghonosult. Elevensége, mozgékonysága, derült s derítőleg ható arcza életet tudott önteni a legálmosabb darabba is. Neki az u. n. finom komikum volt a szakmája, hol ő oly magas fokra vitte a művészetet, hogy kitünő utódja, a korán elhunyt Szerdahelyi Kálmán is csak némely szerepeiben érte utól, de a legtöbben sem ő, sem senki más ez ideig.

E folyékonyság, ez elevenség nagy mértékben kihatott a vele játszókra is, s mintegy hasonló tempóba ragadta szereplő társait, s igy fejlett ki a magyar nemzeti szinpadon lassanként amaz egyöntetüség, ama kerekdedség, mely nemzeti szinpadunkat ma az ilynemü szinművekben az elsőrendü müintézetek közé emeli, s a hajdani nagy tehetségek lassankénti eltünte után is oly harmonikus összjátékot biztosit, mely legalább azzal, a mit *valamennyien együtt* nyujtanak, némileg kárpótol azért, hogy az *egyesek* nem nyujtják különkülön azt, a mit nagy elődeiktől láttunk. És ebben eléggé meg nem becsülhető érdeme van László Józsefnek.

De a mit az 1855-ki életrajziró soraiból — fájdalmunkra — már régóta alá nem irhatunk, az: hogy „a nemzeti szinháznak ma is tagja". Ama sorok megirása után, melyekben ki van fejezve az a remény, hogy játékát még soká fogja élvezhetni a közönség, nehány kevés évvel lelépett a szinpadról, művészete delelő pontján. Már rég ideje, hogy nem tagja a nemzeti szinháznak többé; megvált az eszménytől, melyhez lelke forrott. A szinpad épen azokat meriti ki legelébb, a kik a legmelegebb szenvedélylyel csüggnek rajta. Egressy a szinpadon halt meg, mint egy bajnok a csatatéren, legjobb férfierejében. A két Lendvayt szinte életök virágában törte le a halál. László nem halt meg, de szárnya megtört. Szatirája az életnek, hogy a szellemet mindenütt nyügözi az anyag, s hogy a legeszményibb művészet is prózai dolgokhoz van kötve. Lászlót makacs torokbaj fogta elő, akkor, midőn nagy művésznek lennie még minden egyéb föltétel megvolt benne. Élete koczkáztatása nélkül nem élhetett volna tovább hivatásának, meg kellett tőle válnia.

1859 márczius 21-én lépett föl utolszor mint Fecsegi „A ház becsülete"-ben, mely egyuttal jutalomjátéka volt, s ezzel bucsut mondott a szinpadnak s a fővárosnak, melynek köreiben mint magánember is, vidám, szeretetre méltó modorával sok jó barátot szerzett s kedves emléket hagyott hátra.

Visszavonult Kolozsvárra, hol hivatása teljesitésére az utat először megtalálta. Ott él ma is, most már csendben, elvonultan. De a válás attól, ki álmainknak egész életünkön keresztül tárgya volt, nem oly könnyü dolog. A szinművészettel nem birt egyszerre végkép szakitani. A kolozsvári nemzeti szinház igazgató választmányának hosszu éveken keresztül tagja s a szinháznak egy ideig müvezetője is volt.

Most van ötven éve annak, hogy a szini pályára lépett. A pályatársak, az irodalom megemlékeztek az évfordulóról és megünnepelték azt. Ő maga is megnyugvással tekinthet végig rajta, s ha végig tekint, látni fogja, hogy azon a pályán aratott koszoruinak a méltánylatban, elismerésben és megemlékezésben ma is zöld még minden levele.

Törs Kálmán.

Déryné naplójából.

Déryné Széppataki Róza egyike volt a magyar szinművészet uttörő nagyságainak e század elején. Kortársa levén legtöbb és legnagyobb szinművészeinknek, ott volt a magyar beszélő és éneklő muzsa bölcsejénél s jelentékeny részt vett annak ápolásában több mint fél századon át. Volt egy idő, midőn ő alkotta összetartó kapcsát ama társaságnak, mely ama kor legnagyobb művészi alakjaiból állott, s melynek tagjai voltak Megyeri, Szentpéteri, Bartha, idősb Szerdahelyi, Fáncsy, Udvarhelyi, Szilágyi, Kántorné, majd később Egressy, László, idősb Lendvay, Laborfalvi Róza stb. s mindazok, kiknek neve elfelejthetetlen marad a magyar nemzet mivelődési történetében, s kikből később az a társaság alakult, melylyel a nemzeti szinházat megnyitották, s mely a magyar szinművészetet azóta meg sem közelitett magaslatra emelték. A nemzeti szinház megnyitása előtt a jobb vándortársulatokkal járta be az ország nevezetesebb városait, Miskolczot, Egert, Székes-Fejérvárt, Pozsonyt, Kassát, Nagy-Váradot, — majd felépülvén a kolozsvári állandó nemzeti szinház, annak volt tagja s mindenütt a közönség kedvencze és ünnepelt művésznő. Alig volt egy is olyan, a kit a legkülönbözőbb szakmák művészi betöltésére oly alkalmassá tettek volna képességei, mint Dérynét. Játszott drámát s abban hősnőket, szerelmeseket, szendéket, sőt még fiu szerepeket is, — játszott operát, s a dalmünek tulajdonképen ő volt Magyarországba plántálója. Ritka terjedelmü erős és kellemes hangja volt; ugy hogy a németek elnevezték „ungarische Catalani"-nak, s nem egyszer tőnek kisérletet, hogy magoknak elhóditsák. De még pantomimikus darabokban is játszott, söt balletben is tánczolt. De a mi még inkább feltünteti universalis tehetségét: a pesti német szinpadon is föllépett, s meghóditotta a németeket a saját nyelvökön, a szerbeknek énekelt szerbül, a románoknak románul.

E bámulatos sokoldalusága mellett azonban a drámában a szende szerepkört, az operában a primadonna körét tartá szakmájának. Egyaránt kitünő volt, mint drámai és mint lyrai énekesnő, s a legmagasabb sopránhangra irt szerepek mellett a legnagyobb könnyüséggel énekelte a mély altot is. Az akkori hirlapok tele vannak a róla szóló magasztalásokkal s diadalai leirásával. Midőn még a magyar szinművészetnek nem volt állandó hajléka, s az ébredező nemzeti szellemnek oly leirhatatlan akadálylyal és közönnyel kelle megküzdeni, ő már akkor halmazszámra aratta a koszorukat, s a mi költeményt nevezetesebb föllépteinél lábaihoz szórtak, kitenne egy vastag kötetet. Kolozsvárott, Kassán, mely két város közt oszlott meg művészetének fénykora, alig volt ház, melynek falán ott ne lett volna arczképe. Hatása korára joggal mondható tehát bámulatosnak, s ha a magyar szinművészet uttörői között meg akarjuk osztani törekvésük sikerének dicsőségét, jelentékeny osztályrészt kell oda itélnünk abból Déryné számára, s oda kell őt állitanunk ama kevesek közé, kik a legszentebb ügy iránti tiszta lelkesedésből, és valóságos hivatással választották a művészi pályát, oly időben, midőn annak tövisei között oly fukaron termett egy-egy rózsa.

De Déryné a mellett, hogy első rendü művésznő volt, egyuttal ritka irodalmi képzettséggel is birt. A jutalomjátékára választott külföldi művek közül sokat ő maga fordított le magyarra, oly tiszta, folyékony és kifogástalan nyelven, mely az akkori irodalmi férfiak figyelmét is felköltötte. S hogy mint irónő is jelentékeny állásra emelkedhetett volna, ha ezt választja élete czéljának: annak legjobb bizonyitéka hátra hagyott kézirata, mely emlékiratait tartalmazza.

Ez emlékiratok, melyeket 1872-ben irt, bámulatos emlékező tehetségről tesznek tanuságot. A részletekig terjedő leirások, melyeket e naplóban találunk, néhol egész korrajzi jelentőségüek, s oly betekintést nyujtanak ama korba, minőt hiába keresnénk a krónikákban.

A közvetlenség, melylyel ir, az a kedves gyermetegség, mely az emlékiratok legtöbb helyén keresztül leng, — igazán megkapó, s a ki kezébe veszi e naplót, s főkép ha még emlékezik is egyikére másikára ama viszonyoknak és kiváló személyeknek, kik abban emlitve s nem ritkán jellemezve is vannak, nem fogja közönnyel letenni kezéből az érdekes könyvet, mely több élvezettel olvastatja magát, mint a legtöbb regény.

Leginkább ez volt, a mi bennünket arra birt, hogy eme igazán közérdekünek mondható naplóból nehány részletet e helyen bemutassunk, a mit ezennel meg is kezdünk.

I.

Jászberény a mult században. Egy karácsonyest. Mit hozott a Krisztuska? A fiu-leány.

1793 karácsony éjjelén sok járókelők siettek végig a hóval födött utczákon Jászberényben. Sietett mindenki, hogy födél alá juthasson, mert csak a sürü hófuvalom világitotta az utczákat, az ég borult volt s csak egyetlen csillagocska bádgyaszkodott halaványan a fehéres felhők között.

Jászberény igen népes, jó nagyocska mezőváros volt már akkor is, egyetlen egy, a város közepén végig nyuló nagyon széles, hosszu utczával. De az messze fölhaladt, föl, föl, még a nagy pápista-épületen is jóval tul, a mi bizony jó távol van a város közepétől. Innen ismét az alvégbe visz ki a széles utcza, mélyen le, le, ugy hogy a szem be nem látja a végét. Itt vannak aztán a szükséges épületek, minő a mészárszék s több efféle. Azok igen disztelenitik a nagy utcza közepét, különben szépen megtartván az egyenes vonalban álló, két sor házzal szegélyzett nagy utcza szélességét, imitt-amott egy-egy mellékutczával hasitva be, mely ama tömeg épületekhez vezet, melyek a főutcza udvarai mögött vannak épitve összevissza, keresztülkasul vezető utczácskákkal, nád és szalmafödelekkel, mintha szégyenletökben bujtak volna a nagy sor ház háta mögé.

A főutcza közepén állt a nagy kórház, melyben mindenféle szegény, elaggott, beteg és koldus lakott. Egy kissé oldalt esett ettől egy igen nagy kőkereszt a fölfeszitett Krisztussal. A kereszt magasan emelkedett föl a négy soros kőlépcsőzeten, körül keritve csinosan, farácsozattal, beárnyékolva a négy szögletére ültetett nagy ákáczfával, mely nyáron át kellemes illattal árasztotta el az egész nagy utczát. Ide szoktak gyülekezni nagy böjtben a katholikus nők és férfiak, öregek és fiatalok esténként, a sok csillogó lámpával, hogy ott a szenvedő Jézus emlékét dicsöitsék ajtatos böjti szent énekekkel, — mert még akkor nem volt szégyen ajtatosnak lenni.

Az utczán, nem messze a kereszttől, jobbra állt a patika. Nagy, hosszu épület, hat osztálylyal, meglehetős nagy ablakokkal, mely mind az utczára néz. Először is jő maga a patika, utczára nyiló szárnyas üveges ajtókkal, melyhez lépcsőkön kell fölmenni. A patika belsejéből nyilik egy ajtó a laboratoriumba, a hol az orvosságok töretnek, főzetnek, borzasztó nagy és kicsiny mozsarakban, melyek iszonyu fülhasitó konczertet hangoztatnak az innen benyiló első szobába, melyen ismét üveges ajtó van, s mely egyszersmind ebédlő, látogató szoba és az ur és asszony hálója; mert még akkor igen patriarchalis életet éltek a házasok, s nem kivánkozott a férj nejétől az épület másik szárnyába vonulni, a házi csend fönntartása miatt. Innen nyilt a gyermekek, azon tul a laborans és segéd szobája, mely után következett a nagy tágas szép fehér konyha, mely ragyogott a tálasokon álló sokféle czintálakés tányéroktól, a falon függő tömérdek kisebb-nagyobb rézkaszroloktól s formácskáktól. Mert a ház asszonya példaképe volt a tisztaságnak s hires nagy asztalt tartott. Ő igen fiatalon ment nőül először egy doktorhoz, kivel igen boldog életet élt; de férje korán elhalt, ugy ment ismét férjhez a patikáriushoz, ki őt hat kis fiuval vette nőül, kisebbel, nagyobbal, mint az orgonasip.

A patika szép tágas telken feküdt, nagy udvarral, nagy kerttel, melynek egy része egész évre ellátta a házat minden megkivántató zöldséggel, mig más része gyönyörü nagy virágágyakkal volt beültetve, mindegyik ágy rózsasorokkal szegélyezve. Más részét ismét a legnemesebb faju gyümölcsfák foglalták el. Egész paradicsomkert volt ez, zöldre festett csinos rácsozattal választva el a nagy udvartól, melyet ismét magas kőkerités választott el az utczától, nagy kapujával s mellette kis bejáró ajtóval.

A szép egyenes, tágas utczának a patikától balra eső részén voltak épitve a kereskedő boltok, igen kicsinyek ily nagy városban. A kereskedők görögök voltak akkoriban. Azok mellett állt a postaház, a boltokon felül a nagy vármegyeház, kávéház, ezekkel szemben a városháza, melynek kinyuló eresze alatt volt a piacz. Ott következett egy nagy üres tér a két sor ház között, annak felső részén állt a nagy katholikus templom, mögötte a várost átszelő Zagyva folyóval, melyen keresztül széles nagy hid vezet a tul-átra, hol ismét roppant háztömeg épült nagy rendetlenségben, kisebb-nagyobb utczákkal, alacsony nád és szalma-tetőkkel. Nem tudom, ma is ugy van-e még, vagy tán azóta Jászberényben is földerült a müvelődés és izlés hajnala.

A mint mondám, a patika birtokosai jól birták magokat. Volt is ott mindig mulatás, szives vendéglátás. A ház ura ugy kivánta, hogy az asztalnál mindig legyen egy fölösleges teriték, hogy ha véletlen érkeznék valaki, ne támadjon semmi zavar és mozgalom, mint ilyenkor szokott s ő csak azt mondhassa: „tessék helyet foglalni, vártuk."

A patika-ház ablakai ma jóval világosabban világitottak ki az utczára. Az egész sor ablak fénylett a sok gyertyavilágtól. Karácsony éjjele levén, nagy vendégsereg gyült össze, kik az estebédre valának meghiva: mert ezt a napot az akkori jámbor keresztyének böjtöléssel, imádkozással szokták tölteni, csupán öt órakor jövén összse az estebédre, hol a jó böjtös étkek, s a mákos és diós sütemények párologtak a jól megéhezettek étvágya elé.

Összegyültek tehát a bizalmas jó barátok és barátnők, komák, komaasszonyok s vidám csevegés közt végezték be az estebédet; minden eloszlott az aszaltától, hogy a teritéket elszedhessék s a kártyának adjanak helyet. Mert az volt a bevett szokás, hogy addig kártyázással töltik az időt, mig az éjféli misére az első harangszó megkondul, hogy isten házába szólitsa a jámborokat. Az idősebbek hát kártyázni ültek, mig a gyermekek szobájukba mentek, hol a Krisztuska fája ragyogott a kis Bethlehem körül, melyet az anyai kéz számtalan csillogó kis képpel s mindenféle czifra dolgokkal fölékesitett, s mely körül az apróság ugrált, vijjogott, lármázott, mind megannyi kis kobold, dicsekedve, czivakodva s minden száraz dajkai intések daczára olykor még egymás haját is czibálva, mig végre kifáradva, aludni nem mentek.

Végre megkondult az első harangszó. Rögtön bevégezték a játékot, s mindenki jól beburkolózva a hideg ellen, készült a templomba. A háziuron is fönn volt már a jó meleg farkasbunda; de a házi asszony csak sáppadozott s vontatva szedegetett elé egyetmást, mire a férj, kissé hirtelen természetü levén, rá rivalt: „Ugyan mama, siess már! a másodikat is elharangozták!"

A nő, ki igen szigoru asszony, de férje iránt mindig szelid és kiméletes volt, engesztelőleg mondá: „Édes Józsim, ti csak menjetek. Én nem mehetek, fájdalmat érzek." A férj komolyan rá nézett nejére, a vendégek elindultak, s utánok lassan a háziur is utolsónak. De az ajtóban még egyszer megállott s visszakiáltott az asszonynak:

„Aztán *fiu* legyen!"

(Folyt. követk.)

Képek a keresztes háborukból.

„Különös látványt nyujta Európának nem kis része a 11-ik század vége felé. Számtalanon sürögnek-forognak minél hamarabb uti költséget szerezni. A butorok és házak, földek és uradalmak csekély áron kelnek. Az egyháznak van a legtöbb kész pénze s az veszi leginkább, a mit eladnak. Utószülöttek és oldalrokonok, mert a

A KERESZTES HÁBORUKBÓL: A MAGYAROK TÁBORBA SZÁLLÁSA A KERESZTESEK ELLEN.

családi örökség birtokosai messze földön keresik szerencséjöket, váratlan birtokhoz jutnak. Legtöbben megvetve a jelen valót, csak a jövendőre gondolnak, melytől földi szerencsét és bünbocsánatot remélnek. Mindenhol nyugtalanság, készülés, sátrak felütve, az utak fegyveresektől lepve, kik nejeik, gyermekeik, szüleik, testvéreik által kisérve, vonulnak gyülhelyeikre és vezéreikhez. Minél nyomasztóbb Franciaországban a hűbérség járma, minél nagyobb a rosz termések után itt és amott támadt éhség, melylyel együtt rablás és vészhalál jár, s minél mulhatatlanabb a szükség a lovagok tulárado erejét elháritani, annál örvendetesebben hangzik II. Orbán és a zarándok barátok szava. Minden bilincs, ugy látszott, leoldható, minden teher lerázható, sőt a röghöz kötött rabszolgát sem szabad a föld semmi hatalmának meggátolni abban, hogy Jézusért harczoljon."

Igy jellemzi a história a keresztes háboruk kezdetének korát, midőn a hitrajongó vagy kalandvágyó emberek százezrenként ragadták fel a fegyvert, egy szent jelben indulván a véres munkára, a béke mennyei hirnökének nevében népirtó háborura, elfoglalni a keresztyénség örökét, a szent sir földét, elüzni a hitetleneket s felszabaditani a szenvedő hitsorsosokat.

Világot mozgató áramlat volt az akkor, mintegy megforditása annak, a mely megelőzte. A keletről nyugatra hullámzó embertömegek, melyeket népek vándorlásának nevezünk, viszszafordulni látszottak, mint a hullám, mely kicsap s az egyensuly örök törvénye szerint visszacsapni kénytelen, követve a kérlelhetet-

len szabályt, mely minden akcziónak reakcziót füz sarkához.

A középkor e nagy, magasztos éposza nem érte végét az utolsó kereszthadjárattal. Utóhangjai később is feltüntek koronként, nagy időközökben, s most, annyi század után, mintha ismétlődni készülne az a szörnyü játék, melynek hullámzása akkor országokat kavart s az egekbe csapott.

A hitetlenek kiüzése, a szenvedő keresztyének felszabaditása most is a riadó s a szent kereszt a jel, mely alatt a hadviselés megindulni készül. De minő ég és föld különbség az akkori és a mai áramlat között!

A mi a századok előtti keresztes hadjáratok inditó okaiban magasztos, lélekemelő, eszményi volt, a mi gyujtólag hatott a képzeletre s költői rajongásra tudta ragadni a föld istent jelképezi, s mely a keresztes hadak harczmezői fölött lebegett: ma csak a holló van ott és a hiéna.

Nem arról van szó, hogy a szent sirt örökünkbe vegyük és bevigyük az örök igét oda is, hová még be nem hatott, s bevigyük a nagy és szabad népek Jézus tanán alapuló szabadságát, egyenlőségét és testvériségét: nem! most nem arról van szó, hanem hogy megöljük az embert, azért ragad kardot, hogy bilincset törjön vele össze, de hogy lánczot kovácsoljon abból, s ugyanarra a rabszijra füzze, mely saját népeinek nyakát fojtogatja, s melyet elfelejtett leoldani onnan, hogy a többi népek legalább elhigyjék, hogy a megváltó tanát, a szabadság, testvériség, egyenlőség hármas dogmáját viszi zászlaján.

Olyan keresztes hadjáratot, minő a hétnyolczszáz előtti volt, ma többé inditani nem

A KERESZTES HÁBORUKBÓL: MOSONY-VÁR OSTROMA EMICO KERESZTESEI ÁLTAL.

fiát, a mi azt a szörnyü erőfeszitést minden borzalmai, embertelenségei daczára égi aureola fényével vette körül, s az örök élet reményének derengését boritá a halál tarlója, a csatamezők fölé, — az ma mind nincs meg többé, s az inditó okok között nem maradt meg egyéb, mint a brutális, földhöz ragadt anyagiság, embertelen önzés. A hullák fölött hiába keressük most azt a fehér galambot, mely a szentlélek kitől megtagadjuk, hogy testvér, hogy isten képére teremtett, velünk egyenlő ember és hogy arra a szabadságra, melyet magunk számára igénybe veszünk, neki is joga van. Arról van szó, hogy megöljük vagy kiszoritsuk apái birtokából és elvegyük magunknak.

És az, a ki a szent kereszt nevében hirdeti ma a keresztes hadat, s bejáratja csillagos és rendkeresztes zarándokaival Európát, nem lehet. Nem azok az eszmék tartják ma már forrongásban a kedélyeket s a történelem maga sem tartja egyébnek a keresztes mozgalmat egy szent őrületnél.

De ha őrület volt is, legalább szent volt. A mit azonban az északi rabszolgatartó állam most akar, s a mihez Európa felhatalmazását, megbizását kivánja megszerezni, szentnek nem mondható; birtokot és hatalmat vágyó önző

czélból indul ki. S e czélra feltüzni a kereszt jelét s az emberiség megváltója nevét takarni rá — istenkáromlás.

Meddő lesz azért minden kisérlet, mely a nyugatot ma a kelet ellen kivánja inditani. Európa már kiábrándult a szent őrületekből is, s a szentségtelenekért rajongani nem fog.

De mindenesetre jellemző a történelem nagy eseményei e késő viszhangjának koronkénti visszatérése. Ha a pusztában elhangzó szózat is az, de szózat. S emlékeztet a borzasztó fegyverkonczertre, melyből századok után is visszamaradt, s mely időnként vissza-visszatolakodik az emlékezetbe.

E benyomás alatt emlékezünk a történelem e legérdekesebb korszakára mi is vissza, midőn az alábbiakban bemutatunk nehány képet *Doré* Gusztávnak, a geniális francia művésznek abból a nagyszerü művéből, mely a „*Keresztes háboruk*“ czim alatt most jelent meg Párisban, s melynek bövebb ismertetését mai számunk más helyén közöljük.

I.

Az első keresztesek Magyarországon.

Midőn az első keresztes háboru megindult, az előbb pogány magyarok már egy keresztyén szenttel dicsekedhettek, első királyukkal, ki nem csak maga fölvevé, de népével is fölvévété Jézus tanát. Amiensi Péter, a hitbuzgó s rajongásával másokat is magával ragadó zarándok barát, a szent földről visszajövet, igen meg tudá hatni I. László királyt, lefestvén előtte a keresztyének borzasztó szenvedéseit Palaestinában, s hajlandóvá tette, hogy segitségükre siessen.

Amiensi Péter a többi Európát is bejárván, feltüzelte annak keresztyén népeit a szaraczénoknak a szent sir mellől elüzésére. II. Orbán pápa 1094-ben Piacenzában egyházi zsinatot tartván, maga is felszólitotta a keresztyén fejedelmeket a szent föld visszafoglalására. A felhivás rokonszenvre talált a franczia, angol, spanyol, burgundi és német fejedelmeknél és népeknél: a kereszthadjárat el lőn határozva.

Európának akkoron nem volt fejedelme, ki akár bölcseségének és kegyességének, akár fegyverdicsőségének és keresztyén lovagiasságának hirére mérközhetett volna Lászlóval, a magyar királylyal. Őt, a legjelesebbet, legdicsőbbet választották tehát nyugat fejedelmei a közös erővel intézendő hadjárat fővezérévé. László 1095-ben Bodrogon üli vala a husvéti ünnepeket, midőn a fejedelmek követei nála megjelentek. Örömmel fogadta el a fényes hivatást, s késznek nyilatkozott a keresztes hadak élére állani, mihelyt azok birodalma határait elérendik. Azonban László nehány hónapra e követségi járat után (jul. 29-én) megszünt élni.

Utána Kálmán király következett a magyar trónon, ki épen Horvátországból érkezett vissza, midőn a keresztes hadak Magyarországon valának keresztül menendők. Amiensi Péter előcsapata, jobbára francziák, Gauthier Walther lovag vezérlete alatt 1096-ban május elején már az ország határaihoz ért, s Amiensi Péter Sopronnál megállapodván, követséget küldött Kálmán királyhoz, hogy szabad átmenetet kérjen országán keresztül. Az meg is adatott az alatt a föltétel alatt, hogy békén s a lakosság bántalmazása nélkül fognak keresztül vonulni. A sereg tehát megindult, s vendégszeretettel fogadtatván, háborítlanul haladt egész Zimonyig. De itt, miután a Száván átkeltek, tizenhatan közülök fegyvervásárlás ürügye alatt visszatértek a városba s garázdálkodni kezdtek. Ezeket a felbőszült polgárok fegyvereikből megfosztván a városból kiüzték. A keresztesek, hallván társaik panaszát, szörnyü haragra gyuladtak, s csak nagy bajjal sikerült vezéröknek őket visszatartani, hogy a várost meg ne ostromolják. Gejza várispán a falakra tüzette a keresztesektől elvett fegyvereket, intő jeleül a többieknek, kik arra átmenendők lesznek.

A második csapat, mintegy 40,000 emberből álló, vegyesen francziák és németek, magának Péter remetének vezérlete alatt pár hét mulva jelentkezett a határokon. Kálmán király ennek is megengedte az átmenetelt s a szükségletek vásárlását, söt nagy mennyiségben szállittatta az élelmi szert ama tájakra, melyeken átvonulandók voltak. E had is türhető rendben haladt egész Zimonyig. De midőn ennek falán ama tizenhat keresztes fegyverzetét megpillantá, haragra lobbanva, a várost ostrom alá vették.

Amiensi Péter, a helyett, hogy szigoruan fenntartotta volna hadában a fegyelmet, még inkább tüzelte a különben is szedett-vedett nép szenvedélyét. Ő adta a jelt a támadásra. A kürt harsant s a katonák rohantak a mészárlásra. A város megrémült népe mindjárt az első támadásra megfutott, s elmenekült egy hegyre, melyet egyfelől erdők és sziklák védtek, más felől a Duna. De a feldühödt keresztesek ide is követték, s feldulva a várost, öldökölni kezdték a menekülteket. Négyezernél több zimonyi keresztyén vérzett el a keresztes vitézek fegyvere alatt. A Duna pirosnak látszott, s hullákkal volt boritva egészen Belgrádig.

Ily méltatlan gyilkolással indult meg az első keresztes háboru. A magyarok meghallván a borzasztó gyilkolás hirét, fegyverre kaptak s haddá csoportosultak a keresztesek ellen. Egy ily csoportosulást mutat első képünk. A keresztesek még ott dözsöltek Zimony romjai közt, osztoztak a prédán s ülték a tort a legyilkoltak fölött, midőn meghallák, hogy érkezik Kálmán király, százezernyi sereg élén. A gyáva söpredék, melynek csak védtelen polgárok ölésére volt bátorsága, s melynek vezetője rajongó volt ugyan, de minden hadvezéri képesség nélkül vala, nem várta be Kálmán királyt, hanem nyakra főre neki ment a Szávának, s ki átgázolt vagy átuszott rajta, ki bele veszett.

A franczia régi krónikások Zimony városát e szégyenletes kudarczról elnevezték Malle Villenak, a szerencsétlenség városának.

De mintha az egész nyugat keletre indult volna, vége hossza nem volt a zarándok csapatoknak. Nemsokára ismét két csapat, Volkmár és Gottschalk vezérlete alatt kért átbocsáttatást. A türelmes király ennek is megengedte. De Volkmár serege a népet bántani, zsarolni kezdé, mire ez föllázadt s Nyitra táján csaknem egy lábig leölé. Hasonló sorsra jutott Gottschalk 12,000-nyi serege, mert midőn Óvárott, hol vendégszeretettel fogadták, mindenféle kicsapongást üzne s az ellenálló lakosokat gyilkolná, — a hirtelen ott termett Kálmán megtámadta s ugy elverte, hogy alig 3000-en menekülhettek vissza hazájokba.

E csapatoktól alig szabadult meg az ország, midőn junius közepén egy minden eddiginél nagyobb, kétszázezerre menő gyülevész sereg jelentkezett a határszélen Emico, rajnai gróf vezérlete alatt. Klastromból megszökött apáczák, férfi ruhába öltözött feslett életü nők egész hada keveredett itt össze a kalandorok és martaló czok seregével. Vezérük maga már otthon is inkább rabló volt, s a merre vonult, mindenütt kegyetlenkedett. Már ettől Kálmán is megtagadta az átvonulást. De ők Óvárt bevevén, magát a királyt is ostrom alá fogták s erősen szorongatták Mosonyban. Ennek ostromát tünteti fel második képünk. A magyarok vitézül ellent álltak a tulnyomó erőnek, sokszor intéztek ellenök sikeres kirohanást; de egyszer a keresztesek csolt vetettek egy magyar hadosztálynak, megverték s vezéröket, ki talán maga Lambert vezér volt, daczára hófehér hajának, kegyetlenül megölték. E győzelem végső ostromra tüzelte a kereszteseket, kik különben is eleség hijában levén, itt sokáig már nem időzhettek. Kálmán, látván a keresztesek készületeit, maga is meggyőződött, hogy ez lesz az utolsó ütközet, mert a falak már tovább ellent nem állhattak. Összegyüjté tehát seregét, s lelkesitő beszédet intézve hozzá, oly erővel rohant a győzelmét már markában tartó ellenségre, hogy az rémült futással menekült. „Mint a juhok a farkasoktól, ugy szórattak szét a keresztesek a rájok rohant magyaroktól“ irja a magyar krónika. „Maga a mindenható Isten terjeszté el soraikban a rettegést, megbüntetni őket az ő vétkeikért, s hogy beteljesedjék a bölcsnek ama szava: „A gonosz fut akkor is, ha nem üldözik“ — irja De Tyr Vilmos a franczia krónikás.

De ezeket bizony nem hagyták üldözetlenül a magyarok.

A roppant keresztes had részben a magyar kardok alatt, részint a Duna és Lajta vizében, részint a mocsárokban csaknem egészen megsemmisült, sokan foglyul estek.

Emico visszamenekült hazájába, hol meg is halt. A monda azt beszéli róla, hogy halála után több társaival együtt látták őt lánggal égő pánczélban bolyongani, kérve az embereket, hogy alamizsnát adjanak a szegényeknek, imádkozzanak lelkeért és büneinek bocsánatért.

E gyülevész nép után, szeptember utolsó hetében Bouillon Gottfried lotharingi herczeg testvére Balduin, Greis Werner és flandriai Balduin vezérlete alatt százezernyi jól fegyelmezett had érkezett az ország határaihoz. A vezérek innen tizenkét tagból álló követséget küldtek Kálmánhoz, megkérdezni, miért bánt ugy az Emico hadával? Kálmán fényesen fogadta a követeket pannonhegyi palotájában, s elmondván okait, találkozóra hitta meg Gottfriedot Sopronba, vele a sereg átkeléséről értekezendő. A fejedelem értesülvén Emico viselt dolgairól, teljesen megérdemeltnek mondá sorsát s 300 lovag kiséretében Sopronba ment, hol a fejedelmek találkozáskor barátságosan megölelték egymást. A herczeg látván, mily nagy lelkü, magas miveltségü uralkodóval van dolga, hátrahagyva kiséretét, tizenketted magával elkiséré Kálmánt Pannonhegyre, hol egy hétig értekezett vele a sereg átvonulásáról, s testvérét Balduint adta tuszul hozzá biztositék gyanánt, hogy a sereg békén vonul keresztül, mig viszont Kálmán megigéré a sereg élelmezését. Gottfried erre Kálmántól Soronig kisértetve, visszatért seregéhez, s minden kicsapongást halálos büntetés alatt megtiltván, a sereget a legjobb rendben meginditá. De Kálmán a tapasztalásból okulva, nem bizott egészen, s erős hadával mindenütt oldalt kiséré a keresztes hadat egész Száváig; de a mint a keresztesek e folyón átkeltek, Balduint nagy ajándékokkal visszabocsátá társaihoz.

Igy szabadult meg Magyarország ez ősz derekán kelletlen vendégeitől.

Adriai képek.

Irta **Herman Ottó.**

(Folytatás).

Szmilchich. Zára.

A csakhamar elért dalmát falu Szmilchich volt, s mint dalmát falu elég ritkaság, mert zöld völgyben tömören épült, holott Dalmáczíában voltaképen a „kucsa“ rendszert kényszeriti a természet az emberre. „Kucsa“ annyi mint ház, s leginkább azokat a házakat értik alatta, a melyek elszórtan állanak a sziklásokban, s melyek azután kerületenként községet alkotnak.

No itt azután nem pihentünk, nem elmélkedtünk, még a búsuló is elfeledte baját a sok dolog miatt. Arról volt szó, hogy másnap Zárába érünk, ott generálisok által megszemléltetünk, s ilyenkor azután járja az, a mit a katonai műnyelv „puczoválás“-nak nevez. Porolás, szijmeszelés, gomb- stb. fényesités, toldozás-foltozás van elég. Ezt oly buzgósággal végeztük azután, hogy késő este pihenőre térhettünk.

Reggel nagy zajra ébredtem, s mire a ház elé léptem, bizony elnevettem magamat: pogyászunkkal rakodott a dalmát „kára“, mi szekeret akar jelenteni, de oly otromba alkotmányra van alkalmazva, mely egyetlen a maga nemében.

Deszkaformára durván faragott fából egy négyszögölnél nagyobb, összetákolt tábla ez, a négy sarkán egy-egy hegyes, ölnyi karóval; ez szekérfenék és oldal is, s rá van téve két otromba fatengelyre, melyen azután mesés ügyetlenségü kerék inkább ugrik, mint fordul. Ezek a kerekek négy, háromszögletre vágott deszkadarabból vannak összeveve, s minthogy a fa hosszában könnyebben kopik, hát bizony a kerekek voltaképen a négyszög felé szitnak. Nos aztán tartozik ehhez nyolcz járom, mi csak egy keresztfa, meghajlitott suhánggal, mely az ökör nyakát alulról körülfogja. A kékbugyogós, fezes, pisztolylyal és handzsárral böven megrakott „ljubi“ urak aztán hozzáláttak a befogáshoz; az apró ökröcskék — rövidszarvu tarka faj — egy udvarba össze voltak terelve, két-két gazda közéje ment, fogta az egyik a szarván, a másik

a farkán, fölemelték s odavitték a kárához, hol egy harmadik rákanyaritotta a jármot. Igy a három kára elébe huszonnégy pár ökör került, minden párnak pedig gazdája ott volt, s egytül egyig hajtott is; a hajtást hosszu, élesre hegyezett nádakkal végezték, melylyel a jószágot szurkálták.

Soha olyat, mint a mikor az a három kára elindult! A teljesen kenetlen kerék, a sok járom elkezdett nyikorogni, recsegni, a gazdák pokoli lármával biztatták, terelték az ökröket, s a kára azokon az ingó és szögletes kerekeken valóságos tánczot járt az uton.

Reánk, a jó szekerek és fogatok tájairól jövőkre ez ugyancsak komikus hatásu egy látvány volt; meg is kaczagtuk jóizüen a „ljubi“ urak nagy boszuságára.

Vigan lépve hamar elhagytuk a kárakaravánt s nemsokára felénk kéklett a tenger — itt Canale — tele szigetekkel, a szárazföld szélén terjedelmes erősségekkel, a melyek mögül felénk intettek Zára tornyai.

— — — — — — — — — —

Jöttünk hire megelőzött, és igy D. generálist nehány tiszttel kihozta a kiváncsiság előnkbe. A város közelében az ezred zenekara várakozott reánk; pontos rendbe szedettünk s elkezdődött az ismeretes bum, bum, melyre megzendült a Radeczky-induló, a kibontott zászló lobogott, a ráfestett kétfejü sas ugy vergődött a nyelen, mint a tollszárra füzött cserebogár a gyermek kezében; szóval az osztrák katonai lelkesitő apparátus minden szerszáma működött, s megszállott minket az a lelkesedés, a melynek az egykori regruta oly találó kifejezést adott imigyen:

Tiszt: Fiam! képzeld magad a sik mezőre — előljáród azt mondja, hogy „vorwärts“ — kibontják a zászlót — a zászló lobog!! mit gondolnál ilyenkor?

Regruta: Jelentem alásan, azt gondolnám, hogy szél fuj. — —

Most is ugy volt, hogy a Canale felől szél fuj, lobogott a zászló sasostól, mindenestől.

Nem bámult ránk semmi nép; a nap dalmát heve perzselni kezdett s ilyenkor az ablakredőnyök le vannak eresztve, foly a „siesta“ édes semmitevése. De amugy sem bámult volna senki, mert a császár kabátjának viselői az olasz elem szemében még csak a „maledetto cane“ tekintélyig jutottak . . . . .

Jutott három pihenő napom s az a parancs, hogy Sebenico és Spalato város, Lissa és Curzola sziget érintésével Raguzába menjek.

No csak hogy majd ringatnak hullámaid, te tündérszép Adria! Barangolásra fogtam a dolgot; ki a városból! melynek tömören épitett, laposodó fedelü házai, koczkákra való felosztása, egyenes utczái, forró kövezete, mogorva népe, főleg pedig erőditményei nyomják kedélyét az oly embernek, ki a szalmafedelek, hullámzó vetések, himes rétségek és árnyas erdők édes otthonában tanult eszmélni.

A tenger felé vezető kapun vergődtem ki; végig mentem a hatalmas koczkákból épült molón, ki arra a sarkára, mely messze benyult a hosszukás, tágas kiötőbe; ott leültem s kitekintettem.

Itt a tenger csak „Canale“ (csatorna), s a midőn a szem kitekintene, hogy keresse az égbolt és tengerhab ölelkezését, beléütődik a hosszura elnyujtott Ugolino, Pazman sziget, az Isola Lunga kéklő partjaiba, a Scogliók rideg világába.

Azok a Scogliók kisebb-nagyobb szigetek, néha alig egynehány négyszögméter területtel s épen csak, hogy felütik fejüket a habokból — hófehér, kopár mészsziklák, a melyeken egy füszál sem zöldel s legfeljebb egy ezüst sirály pihen meg. A mikor a tenger haragos, hullámai átnyargalnak, összecsapnak a szirt feje felett; a mikor a tenger csak játszik, akkor mártogatja a rideg sziklát; folyton mossa s lemossa minden élét, öröktől fogva s mindaddig, a mig saját vizének szine alá nem temeti. És még ezután is másképen hullámzik a legyőzött szikla, mint a mélység felett: a nyargaló hullám megtörik, megfodrosodik, fehér taraja tajtékká tömörül, melyet azután az egymásra tóduló hullámok darabonként elkapkodnak, s vagy besöprik a tenger végtelenjébe, vagy kivetik a partra, hol sisteregre szétoszlik.

A móló sarkantyuján kristálytiszta volt a tenger vize, ugy hogy a fenekén a gömbölyüre surolt kavicsok egészen élesen meglátszodtak.

Egy kurta Pagurus rák keszegoldalt járva lesekedett prédájára; vaskos ollóit fogásra készen tartogatta s itt-ott belecsipett a kavicsokba. A czápakalauz — a Naucrates ductor — egy igen csinos, keresztbe-csikos testü kis hal — csapatban uszkált kristálytiszta elemében. A fekete tengeri tüskeállat a moló falához tapadva meresztgette törékeny fegyverzetét. — A kiötő közepetáján a „Dandolo“ nevü hadihajó fekete teste sötétlett, a melyből a karcsu árboczok kiketek, hogy a leszálló est tiszta levegőjében egész kötélzetökkel együtt élesen kitünjenek; perémje, párkányja tele volt aggatva matróz fehérnemüvel: mosás napja volt. Körülte egy piczi hajócska háromszögletes, hófehér vitorlával fölszerelve, szeldelte a sik csendes vizet. A hajócska fordult, kanyargott, majd iramodott, — látszott, hogy itt azt teszi, mit nálunk a sétaterek lovasai, kik kérkednek a ló szépségével s a magokéval még jobban. Azután a sorba kötött bárkák közül kibontakozott egy; a végén egy gyerek iklandva hajtotta; az orrán egy karcsu, barna ifju, magasra felgyürt nadrággal s ingujjal, meztelen nyakkal, hullámzó fekete fürtökkel és villogó fekete szemekkel foglalt állást, sujtásra fogta a hosszunyelü, háromágu szigonyt s mintegy befurta a szemét a viz mélyébe. Pár percz mulva már sujtott s kihuzta a Scorpaena halat.

Bizony rám esteledett az idő, s a mikor végre a lakásra találtam, a pislogó olajmécs fényénél elgondolkoztam, ugy találtam, hogy felséges szép e táj, — de mikor az én bükkösöm még felségesebb — nekem. Egy perczre még ébren tartott egy kis Gekkó — éjjeli gyik, — mely tapadós lábaival ügyesen kapaszkodva nyilsebesen futkosott a szoba falán; azután elnyomott az álom.

(Folyt. köv.)

Cserni György és a szerb fölkelés e század elején.

Most, midőn átalános hiedelem szerint a tavalyi szerb felkelésnek folytatásával egy nagy orosz-török háborunak néz eléje Európa, alkalomszerünek tartjuk az e század elején lezajlott szerb fölkelés egyik fő szereplőjére, s ama fölkelés főbb mozzanataira visszatekinteni, annál is inkább, mert azokban is megvan az összeköttetés bizonyos orosz aspirácziókkal és titkos tervekkel.

Képünk egy, egykoru (1807. évi) szinezett rézmetszvény után a szerbek ugy nevezett „felszabaditó“ vezérét és egy felkelő közvitézét ábrázolja. A jobb oldalon álló, balkezével kétcsövü fegyvert tartó, és dusabban diszitett öltözetü férfiu alakjában a rajzoló a szerbek hires hősét *Cserni Györgyöt* igyekezett megörökiteni. E rendkivüli férfiu 1770-ben született Belgrád környékén. Tulajdonképen neve *Petrovich* volt, azonban később — mint irják — kegyetlen vad jelleme miatt, — mert a *Cserni* szó nem csak „feketét“, de gonoszat is jelent, — kapta e nevét, mely után a törökök, (kiknek nyelvén *Kara*-feketét jelent,) *Kara Gyorgyének* nevezték, és ebből eredt azután neve a Karagyorgyevics családnak, melynek alapitója Cserni György vala.

Cserni Györgyből már gyermekkorában kiritt a török elleni vad gyülölet, mely benne fokonként fejlődött és annyira növekedett, hogy annak utóbb egy mohamedán áldozatául is esett. E gyilkosság megtorlása elől szökött a szomszéd magyar területre, hol katonának állván, az osztrák hadseregben altisztségre vitte. De féktelen szenvedélye miatt itt sem maradhatott. Kikötött századosával, a miért fenyiték alá vonatván, ennek kiállása után boszujában századosának is gyilkosává lett, és az ujabb büntetés elől visszaszökött hazájába.

Akkoriban a török parancsnokok szigorusága, a jancsárok dölyfe lázadást szült a szerb tartományban. Cserni György ez időben saját birtokán Rainemika faluban, a belgrádi kerületben gazdálkodott. 1801-ben e helységet is megrohanta a jancsárok egy csapata, mely rablás közben Cserni György lakkelyét is megtámadta. György gazda bátran és egyedül védelmezte magát és a jancsárokból többet el is ejtett, de végre is futni kényszerülvén, az erdőkbe menekült. Ide vonultak hozzá többi elfutott honfitársai is, kik öt vezéröknek választák. Itt azután, a mennyire lehetséges volt, fölfegyverkeztek, guerilla-csapatokká alakultak, és a sürü erdők oltalma alatt intézték a török csapatok ellen apró csatározásaikat.

Egy ily guerilla-csapat 1804. febr. 12 éjjelén az orasáczi bérczeken gyülést tartván, elhatározta a függetlenségi harcz megkezdését, megválasztván vezéröknek a török elleni több csatározásban már is kitünt és rájok fölényt gyakorló Cserni Györgyöt, ki azonnal fölhivást intézett a knézekhez a harcz megkezdése iránt. A támadás tehát megkezdődött és egy hónap alatt, a várak kivételével, a lázadók a törököt jóformán az egész országból kiszoritották; söt a Jagodina mellett nyert győzelem után már Belgrád is fenyegetve lőn. A porta két pasát küldött Belgrádba a fölkelés lecsendesitésére, de ezek törekvése e részben nem sikerült, söt a felkelők mindinkább neki bátorodván, Belgrádot valósággal ostromolni kezdték, s addig szorongatták, mig a porta emberei az egyezkedésre hajlandókká lettek, s a belgrádi pasa alá is irta a kedvező feltételeket tartalmazó szerződést, melyet Cserni György megerősités végett, a felkelés mentegetése és hódolati nyilatkozatok mellett, azonnal Konstantinápolyba a szultán elé terjesztetett. A nagy ur egy kiadott fermanban helyeselte a szerződést, Cserni Györgyöt szerb hospodárnak elismeré, s kilencz évi adóelengedést igért. Mindezek kedvező állást biztositottak a szerbeknek, kik azonban azon ürügy alatt, hogy a porta iránt netalán még engedetleneket megzabolázzák, nemcsak fegyverben maradtak, de söt seregöket folyton szaporiták s közel 30 ezerre növeszték.

E seregre támaszkodva, miután az ottoman birodalom szétszórt erejét a több helyen támadt lázongások is igénybe vevék, Cserni György még merészebb követelésekkel lépett a szultán trónja elé, kivánván, hogy Szerbia Moldvához és Oláhországhoz hasonló fejedelemség legyen, és egy görög hospodár által kormányoztassék. Erre a harcz ismét megujult. És Cserni Györgynek s seregének a szerencse ismét kedvezett. 1804. decz. elfoglalta Szabács városát, várát pedig, valamint Nándorfejérvár várát is ostrom alá fogta. E közben azonban már a belpártoskodás magok közt a szerbek között is jelentkezni kezdett. A törzs-főnökök, kik a felkelés első győzelmes harczaiban tettleges részt vettek és most a kerületek élén mint azok főnökei állottak, féltékenységgel kezdék nézni Cserni György diktátori hatalmát és inkább, mintsem hogy töle függjenek, a muszka pártfogását, illetőleg uralmát ohajtották. E czélból követséget inditottak Sz. Pétervárra.

A minden oroszok czárjának nagyon tetszett ez ajánlat, melynek fonalán a muszka örökség gyanánt sovárgott Balkán félszigethez egy lépéssel közelebb juthatni remélt. Egyelőre azonban a portánál csak diplomacziai közbenjárását igérvén, a szerbeknek a törökkel a kivánt föltételekre nézve alkudozásokat ajánlott. Ennek következtében 1805 elején Szerbiából egy második követség járult a diván elé. A szultán válasza igen rövid volt; egy parancsból állott Aphis pasához, kit Szerbia leverésére utasitott.

De a szerbek sikeresen ellenálltak Aphis pasa seregének s időközben a muszka tettleg is beavatkozott, s beütött Moldvába. A töröknek tehát nem csak lázadó alattvalóival, hanem az oroszszal is küzdenie kellett. Hogy lélekzetet vehessen, fegyverszünetet kötött a szerbekkel, és velök alkudozásba bocsátkozott, a mi azonban ismét sikertelen maradt.

A vérszemet kapott Cserni György az orosz által, kitől hadi mérnökökkel és számos ágyúval láttatott el, — bőven segittetvén (1807 febr. 23.), Belgrád várát, majd Szabácsot is hatalmába kerité. Szerbia ekként felszabaditá magát a török fensőség alól, illetőleg csak urat cserélt; török helyett muszka-uralom alá jutott, a minek hogy kézzel fogható jele is legyen, a czár Cserni György mellé egy kormányzót praefectus) is nevezett ki Radosinik görög személyében, egyszersmind a 80 ezerre szaporitott szerb hadsereggel az orosz had is egyesült. E tulnyomó erő ellenében a minden oldalról szorongatott török nem boldogulhatván, kénytelen volt fegyverszünetre lépni, és ez alatt ismét elkezdődött az alkudozás, melynél az orosz már mint Szerbia protectora szerepelt. A fegyverszünet 1808. jul. 8-án megköttetett, mely szerint Szerbiának is az orosz parancs folytán nyugodtan kellett maradnia. Cserni György ekkor a nemzet fejeivel Szendrőben, majd Belgrádban gyülésező szkupstinában alkotmány készitésén fáradozott, azonban itt is fölemelte fejét a féltékenység Cserni György tulhatalmaskodása ellen, midőn 1809. évfolytában a fegyverszünet véget érvén, a muszka-török háboru ismét megujult, Szerbiát pedig keletről és nyugotról két török hadosztály fenyegette. A keleti ellen Cserni György maga indult, a nyugoti ellen pedig barátját, Milost küldötte. Ez utóbbi azonban pórul járt; Kamenitzánál teljesen leveretvén, elszélyedt főbbjei Bukarestbe az orosz főhadi szállás szárnyai alá futottak. Ez alatt Cserni György nem csak hogy a török keleti hadseregén győzelmeskedett, de már Boszniába is betörve és a montenegróiakkal való egyesülés mellett fényes álmain: a töröknek Európából kiüzésén ábrándozott, midőn a kameniczai vereségnek hirét vévén, a támadást abba hagyá és mindaddig csak a védelemre szoritkozott, mig az orosz had is megindulván, Bulgáriát elözönlé, és a török Szerbiát kénytelen lett oda hagyni.

Igy folytak le a következő évek vereség és győzelmek, fegyverszünet és szkupstinázás, közben belső egyenetlenkedés között, mely utóbbinál Milosnak Cserni György ellen sikeretlen támadása fő mozzanatot képezett. És e véres bonyodalmak tartottak mindaddig, mig I. Napoleonnak az orosz birodalom ellen indulása a muszka-török háborunak véget nem vetett. Ekkor az orosz, hogy déli hadseregének is hasznát vehesse, 1812. május 28-kán Bukarestben Szerbia rovására a törökkel békére lépett, Szerbiára nézve oly föltételekkel, hogy az előbb már létezett várak a törököknek visszaadassanak, a szerbek által emelt erődök lerontassanak; belügyeikre nézve a szerbek önkormányzatot kapjanak, a porta által kivetett adók közegyetértéssel szedessenek be. Kellemetlen csalódás volt ez a szerbekre, kivált azonban Cserni Györgyre nézve, látván, hogy a pártfogó orosz a törökkel kötendő békesség kedveért a fellovalt szerbeket a török kegyelmének oda dobá.

Cserni György tiltakozott e békeszerződés ellen, a török azonban támadással felelt a tiltakozásra. Cserni György ismét fegyverre szólitá a népet; azonban már a seregben is felbomlott a fegyelem, két csapat engedély nélkül feloszlott, csak Cserni György serege maradt fenn. Ezzel ő 1813. jul.-tól négy hónapon egész elkeseredéssel harczolt, mig végre a török egy döntő ütközet által ezt is szétszórta. Cserni György ismét magyar területre menekült, feldulva, pusztán hagyva Szerbiát, honnan a szétvert had megmaradottjai az erdőkbe rejték magokat. A feldult országban az előbbi vezetők közül Obrenovics Milos ragadta magához a hatalmat, ki eredménytelen kisérletek, álnok üzelmek után

Insurgentus servicus. *Georgius Czerny caput serviorium.*

1807. ÉVI SZERB FÖLKELŐK. — (EGYKORU RÉZMETSZVÉNY UTÁN.)

végre az 1815. decz. 15-én kötött egyezségben némi függetlenséget, magának pedig fejedelemséget szerzett. Azonban Cserni György ezután sem maradt nyugton, 1817-ben ismét és utolszor titkon bement Szerbiába, valószinüleg, hogy Milost megbuktassa, e helyett azonban halálát találta. Kézre került és saját honfitársai által megöletett. Fejét Sztambulba küldték a szultánnak.

Cserni Györgynél dühösebb és megátalkodottabb pártvezért alig mutat fel a történelem; tervei kiviteléének még a fiui kegyelet sem állott ellent. Atyját, ki a lázadásban részt nem vett, söt árulással gyanusittatott, tulajdon kezével lőtte agyon. Bátyját is valamely csekélységért felakasztatta; ezért méltán nevezhették *Kara Gyorgyének.*

N—n.

A „Századok legendájá"-nak uj folyama.

II.

A második kötet ott kezdődik, a hol az első végződött. A világ hét csodájának, mikor nagyságukkal dicsekedtek, a sir férge felelt: hogy elporlanak mind, csak ő az ur örökre. A második kötet bevezető költeménye még bővebben kifejti ez eszmét. „A féreg epopéjája": a mulandóság nagy hősköltemény e. Erőteljes vonásokban, nagyszerü (olykor tulhajtott) képekben festi az anyag fölött uralkodó enyészet hatalmát. De ha a világ csodáival, az emberi kéz e nagy alkotásaival szemben, a sir férgeé az utolsó szó: a sir férgével szemben meg a szellemet — melyen nincs hatalma — illeti meg az utolsó szó. Egy szép költemény: „A költő a földi féreghez" ez a felelet, mely a romboló enyészet hatalmát valódi becsére szállitja le s korlátai közé utasitja. Álljon itt mutatványul az egész.

A költő a földi féreghez.

Nem, Szörny, nem vagy minden! Lelkünk fensőbb nálad!
Ez égi virágot nem fogja be nyálad!
Világot megdönthetsz, Kátót nem köpöd le;
Pyrrhont* rábirod, hogy mondja kételkedve:
„Mit tudunk?" Eddig van. — Undok vérfürdőddel
Ne üzd a prófétát, ugy sem éred őt el.
Ő tűz-szekeren jár, melynek a küllejét
Hjába' harapdálod. Mivel nem vagy egyéb:
Az isten irígye, a tehetetlen düh,
A dicsőség férge, mint a gyümöcsben nyü.
Legyen! A mi lélek: gondolkodjék, éljen,
Te csuszsz-mászsz. Jer légy a létben, e rejtélyben,
A mi mindent hervaszt, rongál: az az átom,
Mely miatt hazugság minden a világon!
Te törpe, ki magát királynak gondolja,
Te a dicsőbb létnek porevő kigyója,
Furakodj be abba, hogy azt elvetéltesd!
Ott véget ér gyáva rút erőlködésed;
Az igaz, az erkölcs, a sziv, ész és szellem
Kinevetnek, mitse' tehetsz azok ellen.
Csak a nyomorult port, az anyagot falhasd,
A romolhatatlant nem éri hatalmad.
Egymást a siron tul a lelkek szeretik,
Haragod fulánkja mit sem árthat nekik.
Semmi, a mely minden vágyna lenni: a' vagy;
Egyetlen hatalmad az, hogy mindent tagadj;
Hogy a gondolkodót felbosszantsd: mikép mer
Féreg versenyezni a nagy istenséggel,
A csillaggal az árny, — s miért kiséri, mért,
Az örök Zoilus, ah, az örök Homért!

E költemény alapgondolatának folytatásai, fejtegetései ismételve előfordulnak. Igy a közvetlenül következő költemény: „*A lelkek világossága*" a gondolkodó bölcsészeket dicsöiti; „*A viz-esés*" a költőt tulélő dicsőséget, mint a mélységbe zuhanó viz-esés páráiból kikelő szivárványt, festi egy szép allegoriában. De leghatalmasabb e nemben: „*Az üstökös*", mely a természet titkaiban olvasó tudomány magasztalása; az üstökös utját s visszatértét kiszámitó csillagászt (Halley) a tudatlan tömeg gunyolja, a bigott vakhitüség kárhoztatja: de az ég, a visszatérő üstökös igazat ad neki — halála után.

Közben egy cyclus van, a Pyrénéekből. Gaiffer-Gorge, a ki eszeveszetten mély kutat ásat a kösziklába, mig egy szózat meg nem ijeszti, hogy hagyja abba, mert ha tovább ás — a pokolt éri már. *Matfevrer* egy félelmes hegyi rabló, a ki ellen a királyok mind egyesülnek, de nem birnak vele, sem elfogni, sem leverni; végre követséget küldenek hozzá, s felszólitják: jöjön közéjök, legyen király mint ők; de a rabló büszke, elutasitja őket, méltóságán alul van: beállani királynak. Ily tulzásokban s bizarrságokban gyönyörködik Hugo néha. Nemesebb az első kötetben Welf, az osbori várur, a ki igazi lovag létére elvonult a megromlott világtól, nem akart meghajolni a királyoknak, de midőn egy mezitlábas árva koldusleánykának menhelyül megnyitotta kastélyát, a lesben álló katonaság ráütött és elfogta. Az emlitett pyrenéi cyclus utolsó költeménye legszebb: „Az apaság." Egy apa pofon üti fiát s ez odahagyja az apát. Mindkettő büszke, fejdelmi családjára, erejére, höstetteire. Az apa, mély fájdalmában a sirboltba megy, s saját apja sirszobrának panaszolja el apai fájdalmát, s meginditja vele az érczszobrot; — meginditja szivünket is.

Egyik legérdekesebb szakasza a könyvnek: *Az idyllek csoportja.* Itt, Orfeuson elkezdve, Chénier Andréig költők és dalnokok hosszu sora lép fel, s mindig a maga szellemének megfelelőleg, mond egy idylli magánbeszédet. Némelyiknél nehezen találjuk meg a vonatkozást; de többnyire világosak és jellemzők. Bölcs Salamon pl. a hatalom, nagyság és bölcseség hiábavalóságaitól eltelve, a szüz szerelem édességét magasztalja; Archilochus, Moschus, Catull a szerelem-, Virgil a pásztori élet, Aristofánes a társas gyönyör, Bion a magány örömeit dicsöiti, Theocrit a szerelemtől ův; Petrárka magasztaltan, tiszta, égi szerelemmel eped Lauráért; Shakespeare a lélek szemével nézi a nőt, az embert, a mindenséget; Voltaire mindent gunyol; Diderot bölcselkedik; André Chénier, a mint szeret s élvez is, a halál képével áll szemben. A sort „Az agg idyllje" zárja be, melyben egy egyéves gyermek lelkének rejtelme nyilik meg.

„*Az egész mult s az egész jövő*" czimü hosszu bölcselmi költemény után, egy czim nélküli költemény következik, mely szóljon magáért.

A költő egy világ, egy emberbe zárva.
Egész Róma zsibong Plautus agyába';
Homér, a nagy vak, az örök éj homálytól
Született szemü s mégis világosan látó
Achillest, Patroklust, Calchast s Hectort érzé;
A Prométhevsz láncza Eschylust is vérzé.
Egy egész századdal viselős Rabelais.
S szemöket forditva az örök fény felé,
A nagy gondolkodók s költők, a termékeny
Shakspere, a jós Homér — mint anya, méhében,
Érezték repesni lelkök alkotásit:
Priamust az egyik, Lear királyt a másik.
Agyukban a magzat, mint az anyaméhben
Érik; álmadoznak erdők rejtekében;
Lelkökben a kék ég mosolyog és fénylik.
Vagy ha háborognak: mennydörög, ugy rémlik,
Dübörgő szekerek szegik át az árnyat...
E nagy álomlátók tébolyogva járnak.
Mitse tudnak többé, csak ugy mennek vakon.
Archilochus sánta biczegő lábakon;
Evripidesz Minoszt s vérfertőző Phédrát,
Mizantróp Alcestet jóni Moliére lát,
S Arnolfot Ágnessel (a bagoly és hajnal!)
Siró bölcseséget ostoba kaczajjal.
Don Quichotte-tal vált szót a sápadt Cervantes,
Jóbnak sugdosója az álczás Sátán lesz;
Dante a mélységet méri gondolatban,
Horácz faun-tánczon kéjeleg gondatlan,
Marlow elmereng, — a vadon erdő mélyén
Rémvadászok hajtó falkáit szemlélvén....
Igy e láthatatlan árnyaktól köritve,
Mint leendő anya, szent a költő szinte,
A fű neki lágyabb, a barlang is enyhébb,
Pán a mohán halkan és lábujj-hegyen lép.
Az egész természet, álmadozni látván
Nagy gyerekét, őrt áll. Ha az erdő lest hány:
Már kivül a tüske megráptja ruháját
S mondja, ne menj arra! Benn remegve várják
A bokrok, a repkény, téli zöld, ihszalag,
S merre jár, a bokrok között végig szalad
A moraj, fészekről fészekre, susogván:
Nini, Shakspere s Macbeth! — Molière s Don Juan!
Dante és Beatrix! — s ihszalag utat ad,
Tüskés galagonyák behuzzák karmukat,
Szétnyilik a sürü, magok a vén nagy fák
Fejök tisztelettel, némán hajtogatják,
S engedik járdalni s társalogni halkal
E nagy szellemeket e nagy árnyékokkal!

A „*Jelenkor*" czimü nagyobb csoport, a legujabb franczia történelemből és társadalomból vett tárgyakkal foglalkozik. Epikai erőre nézve legkitünőbb az „Eylaui temető" czimü darab, egy részlet a nagy franczia háboruból, a költő egy nagybátyjának höstette, kit a nagy császár százhusz emberrel egy temető megvédésére állit, s bár csak harmadmagával marad, de megtartja a fontos pontot s ezzel megnyeri az eylaui csatát. Befejezése ez:

— „Győzelem! győzelem!" kiáltják mindenütt,
Egyszerre szemembe fáklyáknak fénye süt.
Véresen, félkézen, két térden vonszolám
Magamat és szólék: „Értünk jőnek talán.
Talpra fiuk, hadd lám hányadán lennénk hát?
S kezdém számbavenni hadam maradékát.
— Itt! szólt az őrmester. — Itt! a dobos. — Épen
Jött az ezredesem, kardjával kezében.
Ki nyerte meg, kérdém, a csatát? — Felelt: Ön.
A sok hó a vértől piroslott a földön,
S ujra kérdé: Ön az, Hugó, valójában?
— Én. — És hányan vannak itt mindössze? — Hárman.

„Az ércz panasza" azon zúgolódik, hogy hitvány embereknek is szobrokat állitnak. „A számüzetésben", — „A fogoly", — „A caudini járom után" politikai kiáltványok. Az egyház, vagy inkább a papság ellen két erős satyra röppentyüit dobja; egyet a miatt, hogy pénzért, tarifa szerint adják a kegyjeleket, az egyház szertartásait; a másikat a polgári temetések érdekében. S mily magasztos, mily nyugodt ezekkel szemben, a közös vallás, a közös istenimádás eszméje „A templom" czimü költeményben!

Az elősoroltakon, vagy csak futólag emlitetteken kivül számos költemény van még mind a két kötetben. Egy vagy más tekintetben a jelességet egyiktől sem lehet megtagadni; bár kétségtelen, hogy van köztük nem egy, melyről nem tudni, hogy illik bele a „Századok legendája" keretébe, s inkább a „Contemplatio"-k, vagy a „Rettenetes év" czimü gyüjteményeiben a költőnek lettek volna helyökön. Például „A kis Pali" meginditó története, a kit mostohája üt-ver, s a ki kétségbeesésében kimegy a temetőbe nagyapja sirjához s ott elalszik, megfagy, meghal. Vagy „A magasban" czimü, az üstökös rendeltetéséről szóló kozmogóniai ábránd stb. stb. — De mit tesz a czim? A nagy szellem nyilatkozásaival, még ha olykor tulzásokba téved is, mindenütt szivesen találkozunk, s a hol annyi a nagyság, könnyen kibékülünk a tévedésekkel is.

Szász Károly.

* A skeptikus (mindent kétlő) bölcsészet alapitója.

A miriditák népe Albániában.

Törökországnak ugyancsak meggyült a baja mindenféle apró-cseprő nemzetiséggel. Alig rázta le nyakáról a szerbeket és bosznyákokat, mig a montenegróiak még most is a nyakán ülnek, s máris a miriditák kis törzse támadt föl ellene. Hogy miért? — azt hihetőleg maguk sem tudják. Valószinüleg náluk is a muszka kéz müködik. Elég az hozzá, hogy a miriditák fegyverben állnak s roppant tevékenység uralkodik közöttök. Egyik részök az 5—600 épületből álló Puka nevü várost támadta meg, melynek a Szkutariból Priszrendibe vivő uton fekvő várát török nizamok és basi-bozukok őrzik; a többi részök meg az „ország" belsejének védelmi állapotban helyezésében sürgölődik. A határokon mindenfelé őrszemeket állitottak ki. Szóval az egész hegyvidék fenyegető szint öltött magára és a főnökök éjjel-nappal járnak-kelnek az ország határain, gondosan megtekinteni, hogy minden jó rendben van-e az ellenség illő fogadtatására.

De kik hát voltaképen azok a miriditák, hogy nem akarnak megférni bőrükben épen senki által sem fenyegetett zord hegyeik közt?

A miriditák az albániai Szkutari városától délkelet felé fekvő hegység sziklavölgyeiben tanyáznak. Öt bajrákra (nemzetségre) vannak feloszolva, számuk mintegy 20,000-re tehető és mindnyájan katholikusok, csakhogy e nagyon is feluletesen vallott katholiczizmus eredeti vad lelkületökön és szokásaikon édeskeveset tudott csiszolni. Ez a lelkület és ezek a szokások épen olyanok, mint a többi albán törzsekéi, melyek szintén oly barbarok és vadak, hogy tetteiket csupán ösztöneik sugallják, melyek mint Dumont irja, sok tekintetben a Homér korabeli görögökéire emlékeztetnek, kiktől valamennyi albán törzs, tehát a miriditák népe is származott

„Ezek a népek (t. i. az albán törzsek) korántsem földmivelők" — mondja Dumont. — „Nyájaikat kihajtják a legelőre s épen ugy élnek, mint a régi korszak hellén hősei. A legelőkelőbb albánok is, azok, kiket pliakoknak neveznek és a törzs szinejavát képezik, a legközönségesebb

munkával foglalatoskodnak. Mig a fiuk barmokat legeltetnek, mint a hajdani Menelaus király, atyjuk maga épiti föl házát, mint Ulysszes. Az ebédhez pedig, ha meg akar vendégelni, épen ugy maga öli le birkáját tiszteletedre, mint egykor a gyors lábu Achilleüsz."

Törvényök nincsen, csak szokásaik vannak. Nejeiket épen ugy vásárolják, mint egyéb jószágaikat s cserében barmot adnak érettök. Némely albán törzsnél s többek közt a miridítáknál is, csak oly nőt szabad feleségül venni, a kit valamelyik ellenséges törzstől raboltak el. A miridita leányok meg más albán törzsbeliekhez szoktak nőül menni. Társadalmi, vagy hát mondjuk: politikai életök, azaz kormányformájok a lehető legegyszerübb. Mindenütt apró köztársaságokban élnek, melyeket az öregebbek kormányoznak, természetesen minden szabály avagy korlát nélkül, bölcs belátásukhoz képest.

Elisée Reclus most megjelenő terjedelmes földrajzában érdekesen ismerteti a miriditákat. Szerinte a mirititák néptörzsét az Albánia északi részében lakó független törzsek mintaképének, valóságos typuszának lehet tekinteni. Azokban a magas völgyekben lakván, melyek fellegvárként emelkednek a Drina sziklamedrétől délre, számuk nem nagy (Reclus szerint legfeljebb 12,000), de mint szabad emberek és bátor harczosok számot tesznek Törökország egész nyugoti részében. Minthogy magas hegységek által körülfalazott felvidéken élnek, hová csak három, de alig járható sziklauton lehet bejutni, a mirititák bármikor elzárhatják ama szük hegyi átjárókat, melyeken át a török hadsereg Montenegróba nyomulhatna. Ezért a Fényes kapu, átlátva, hogy mily nehéz volna e fékezhetetlen hegyi lakókkal szép szerével boldogulni, jobbnak látta őket kitüntetésekkel és kormányzati teljes önállóságuk elismerése által, ugy a hogy lehetett, magához édesgetni. És a mirititák valóban, mindamellett is, hogy keresztyének, mindenkor a legnagyobb hüséggel és odaadással küzdöttek a törökök sorai közt ugy Moreában, mint a Krimben, sőt otthon a török birodalomban is, montenegrói hitfeleik ellen. Katonailag három hegyi és két sikföldi, tehát összesen öt bajrákra (nemzetségre vagy zászlóaljra) oszlanak; háboru idején pedig a lechi vagy alessioi kerület öt bajrákja is a mirititák mellé sorakozik. Az orosi, legkevesebb számu, de vitézségéről leghiresebb törzs vezetőjének vagy főnökének lobogóját szokták a háboruban legelől vinni.

Miriditia, vagyis a mirititák országa Reclus szerint is olygarcha köztársaságot képez, mely magát ősi szokások szerint kormányozza. Rang és czim szerint az orosi fejedelem vagy pasa áll első helyen, hanem azért ő sem igen parancsol senkinek; minden vitás kérdést az egyes falvak vénei (vecchiardi), a különböző zászlóaljak küldöttei s a közös tanácskozásra összegyült törzsfőnökök intéznek el; az utóbbiaknak csupán annyi tekintélyök van, a mennyit személyes tulajdonságaik vagy nyájaik sokasága által önmaguk szerezni tudnak. Különben a régi szokások és hagyományok még mindig oly nagy tekintélylyel birnak, hogy fölöslegessé tesznek minden más törvényt. A nőt az ellenségtől szokás elrabolni s a sikság igen sok falvában minden félelem nélkül engedik magukat elragadtatni a müzülmán leányok a rabló kalandozásokból hazatérő miridita harczosok által. A vendettát kérlelhetetlen módon gyakorolják ma is; e barbar emberek fogalma szerint a vért csakis vér moshatja le. A vendégszeretet megsértését szintén halállal büntetik. A házasságtörő asszonyt legközelebbi rokonai kőhalom alá temetik, de mielőtt azt tennék, fejét a sértett férjnek küldik el; igy parancsolja ezt a mirititáknál szokásban levő sommás igazságszolgáltatás. Magától érthető, hogy nevelésről, műveltségről ily népnél szó sem lehet; iskoláknak nyoma sincsen ott. 1866-ban Miriditiában és az egész lechi kerületben alig tudott ötven keresztyén egy keveset olvasni.

Reclus s az általa idézett Wiet jóval kedvezőbb véleményt táplál a mirititák iránt, mint Dumont; szerintök a mirititák a zord hegyek közé szorult völgyekben hangyaszorgalommal művelik a földet és sokkal szebb és jobb terméseket aratnak, mint a sikságok tétlenebb lakói.

A mirititák fővárosa, Oros, a hol a névleges fejdelem székel, nem sokkal különb a montenegróiak fővárosánál Cettinjénél. A hegységben szétszórtan fekvő negyven házból áll az egész helység, s abban büszkélkedik a fejdelem „szeráj"-ja (palotája), mint a mirititák büszkén mondani szokták. Ez a fejdelmi lakhely nagy körfallal körülvett több apró épületből áll; a lőrésekkel átlyukgatott falat meg kivülről mély és széles árok veszi körül. Három felvonó hidon lehet a fejdelmi tanyába jutni, melyeket éjjel-nappal meglehetősen gyarló fegyverzetű miridita katonák őriznek, kik sokkal inkább hasonlitnak holmi vademberekhez, mint katonákhoz. Innen kormányozta népét meghóditott nép gyanánt büntetlenül negyven éven át Bib-Doda, az utolsó miridita fejdelem, kit ezelőtt nyolcz évvel gyilkoltak meg. Özvegye, ki most csak 46 éves, fivérével és vejével, kik közösen uralkodnak — névleg — a mirititák fölött, most is e szerajban lakik, fiát pedig, a törvényszerü „trónörökös"t Konstantinápolyban, mint kezest fogva tartják. A fejedelemnőt miridita szokás szerint szintén egy szomszéd törzstől rabolta Bib-Doda, ki aztán Mária-Angela név alatt megkereszteltette őt, népe pedig Marangelává idomitotta nevét. *S. L.*

Oláhországi népszokások.

Bukurest, 1877. febr. 4/16.

Ma hushagyó kedd van; sehol sem találtam a nép között azt a szokást, a mi itt divik, hogy t. i. ezen a napon a falusi leányok hosszu vászon zacskóba hamut töltenek, és azzal a házasodható, de meg nem házasodott legényeket, a hol elől-utól találják, jól hátba verik. Ez igen kedélyes mulatság és sok nevetésre ad okot. Dél után azután összegyülnek a falu korcsmája előtt pár czigány vagy a csimpoja zenéje mellett, s egész estig tánczolják a horát, tánczközbe dalolgatva egyhangu, de mégis érzékeny menetü nótájukat. A dal rendesen az alkalomhoz van választva, — és nem karban danolnak mint a mi fonókáinkon (itt is divik „furka": rokka név alatt), hanem egy-egy csintalanabb „betyer" (török szó, azt teszi nőtlen, kivált már idősebb nőtlen, — igazán románul „flakau" — de különösen „flakau Ungusrescu"-agg legény, a ki kedvére éli világát), mondom egy ilyen betyer elkezdi: Frunzulitza trei buztor, — Pá la Past' la Szerbatore, — Kind e kampu plin de flóre — Puszei gind sze ma inszor, stb. — az az:

Három bazsarózsa bokrétába kötve,
Gondoltam husvétkor, majd az ünnepekbe',

Midőn a mező is tele ibolyával,
Gondoltam magamban, haza mék párommal.

De más határozza az én éltem sorsát
Mert Zánka a papné rám kötötte magát.

Otthagynám, megvetném, nem is néznék rája,
De megront, elszáraszt mint a piszkafája.

Szenet hány utánam, kiszivja erőmet.
Úr Isten mint tegyek! — Kalugerré lészek.

De jó hirt hallottam a falu végéről,
Hej ha igaz volna! kibúnék bőrömből,

Bele fuladt Zánka kalafáti tóba,
Hadd sirjon utána Isten adta pópa.

Most megházasodom, nem is nézek semmit,
Csak a szépségét és a teli erszényit.

Na van aztán nevetés a csintalanságon, maga a pópa, a ki elmaradhatlan egy ilyen helyről, legjobban nevet rajta, huz egyet az oda tartott kulacsból és csak annyit jegyez meg, hogy: „hej blesztematu, nem szégyelsz olyat danolni?" — „De, parintye, hiszen csak nóta."

Van azután hamvazó szerdán egy már épen nem dicséretes szokásuk, t. i. hogy a kutyákat minden kigondolható módon üldözik. Nem elég, hogy lefogják, jól elvaditják s akkor farkára mindenféle zörgő eszközöket kötnek, hanem láttam már azt is, hogy a falun kivül lévő dombra felállitottak két pár öles rudat, mozoghatólag azt összekötötték egy háromnégy öles kötéllel, ennek a kötélnek a közepébe illesztették a kutyát, és akkor a rudat szét huzták meg összeeresztették: igy aztán a neki vadult szegény állat, midőn eleresztették, egyenest a mezőre vette utját. De az igaz, hogy ez csak kinövése annak a szokásnak, melyet fenntebb emlitettem, és csak párszor láttam; akkor is dorgáló szavaimra megszégyelték magukat a suhanczok és abba hagyták.

Némely szokásaik egészen összeillenek a dél-magyarországiakkal, például az, hogy nagy pénteken megfürödnek, sőt az állatokat is megförösztik. Ide czéloz a magyar népdal is „Nagypénteken mossa holló a fiát."

A husvéti locsolást itt január 6-án, Krisztus urunk keresztelése napján szokták végezni, pedig sokszor husvétkor is hideg van efféle mulatságra, nemcsak január hatodikán. De ugy gondolom, a mulatságra soha sincsen hideg, és ha mi negyvenhat évünkkel alkalmatlannak találnók is a meglocsoltatást, azért ne legyünk szigoruak és hagyjuk a fiatalokat mulatni, mig idejök van hozzá.

Feriz .·.

Az „okkarina."

A hirlapokban széltire hirdetett „Okkarina" nevü hangszerre vonatkozólag a következő érdekes sorokat veszszük:

„Legujabb találmány, melyen nehány órai gyakorlat után a legnehezebb darabokat bárki is el képes eljátszani. Társaságban nélkülözhetetlen, legkeresettebb szalonhangszer, ára 5 forintig terjed. Forgalomba hozta Blau & Kann Bécsben."

Mint zenekedvelő kiváncsiságból hozattam egy példányt két és fél forint utánvétellel; s az igazság érdekében kötelességemnek tartom nyilvánosságra hozni, hogy e kitűnő eszköz legmerészebb várakozásomat is felülmulta, a mennyiben az „okkarina" minden eddig általam ismert hangszerektől eltérőleg, egyetlen a maga nemében.

Készül pedig az „okkarina" mázolatlan fazekas-agyagból. Alakja tört lábos fülére emlékeztet, melyhez nagysága is hasonló. Felső mellső részén egy kis nyulványnyal van ellátva, mely használatkor a szájba illesztetik. Két oldalt összesen kilencz lyukkal van ellátva, alsó vége hegyes. Hangja, a kéményseprő koromvakarójának forditott végéből kicsalt kukukkolás és a gyürüs zsidó sipja között ingadoz.

Hogy ez az általam nagyrabecsült hangszer minél szélesebb körben elterjedjen, igen ohajtanék a becsületes feltaláló urral ismeretségre lépni, mivel helyben egy fazekas-inasnak a hangszert megmutatván, az hajlandónak nyilatkozott darabját két krajczárjával elkésziteni. De főleg azért kivánnám ez ismeretséget, mivel vidékünk talajának nagy része agyag-föld s egyedül az „okkarina" elterjedésétől várom népünk anyagi jóllétének megszilárdulását. Mert ha az okkarinának darabja egyre-másra csak két és fél forintért hozatik is forgalomba, mily óriási jövedelemre lehetne itt kilátás, a midőn egy egyszerü kézmüves naponként könnyen elkészithet belőle száz darabot. De mivel a fennálló szabályok értelmében más találmánya nem utánozható, s mert csak ha a név és a föltaláló idegenek, csak ugy remélhetjük a közönség bizalmát, s végre mert kissé szégyenljük is ily nagy haszonnal saját nevünk alatt áruba bocsátani e czikket: — mély tisztelettel felkérjük a nagyérdemü föltaláló urat, kegyeskedjék velünk egyezségre lépni, mert a mit veszitene a jövedelem megosztásával, bizton megnyerné az anyag, illetőleg agyag beszerzésénél, mely képzelem, Olaszországban, — hol a tégla a szunyogszurástól emeletes házzá dagad — mily szörnyü drága lehet, mig ellenben nálunk, hol az épitkezés nagy fáradsággal történik, az agyag ingyen megszerezhető.

Emlitett fazekas-inas az okkarina mintájául egy murkot állitott s már az első kisérlet oly nagyszerüen sikerült, hogy az eredetit is felülmulta.

Még azzal nem vagyok tisztában, vajon e szalon-hangszer szalonban nem kellemesebben hangzik-e, mint egyszerü lakházban, magamnak nem levén szalonom. Erről is talán a hirneves föltaláló ur által nyerhetnék fölvilágositást.

Különben az okkarina még nem érte el tökéletességének fő fokát, mert sugár-alaku hegyes végéről követetkeztve, én kisérletet tettem a szájjal forditott viszonyba alkalmazni s az ekként alkalmazot

hangszer oly andalitó bájdus hangot árasztott, hogy rögtön elhatároztam a tisztelt föltalálóval megösmerkedni s részvények alapján egy *„Első magyar-olasz okkarina-gyárt"* fölállitani, melynek sikeres előmozditásául ajánlanám a tisztelt feltaláló urnak, hogy honunkban egy körutat tegyen s okkarina-hangversenyeket rendezzen, mivel ez egyrészt nagybecsü találmányának folytatólagos jövedelméül, másrészről a leendő részvényesek mintegy élő szóvali toborzásául szolgálna.

Fogadja mélyen tisztelt okkarina-föltaláló ur baráti jobbomat, nyujtson segédkezet czélom kivitelére, mely nekem örömöt, vidékünknek felvirágzását s az ön nagy nevének halhatatlanságát fogja megalapitani.

Krassó, 1877. márczius 6.

Kerekes János,
a leendő „Okkarina-gyár" tiszteletbeli korelnöke.

Irodalom és művészet.

A keresztes háborukból mai számunkban közlött képek, melyeket több is követni fog, mint a szövegben is emlitjük, egy nagyszerü diszmunkából van véve, mely közelebb jelent meg Párisban, „Histoire des Croisades" czimmel Furne, Jouvet és társa kiadásában. A munka gyönyörü aranynyomásos diszkötésben, aranyvágással, nagy folio alakban, finom velinpapiron két nagy kötetben jelent meg. A gondos tanulmányra mutató szöveget, melyet egyébiránt nem fogadtunk el közleményeink egyedüli forrásául, *Michaud*, a franczia akadémia tagja irta, melyhez *Doré* Gusztáv, a most élő franczia festők ez egyik kitűnősége, költői felfogással s bámulatos teremtő erővel s talán a legtöbb szorgalommal és termékenységgel dolgozó illusztrátora rajzolt 100 képet. A munka alakja tökéletesen hasonlit azokhoz, melyek a Doré nagyhirü illusztráczióival eddig megjelentek, minők a Biblia, Dante Divina Comoediája, Don Quichote, Lafontaine meséi stb. A szép képeket a legjelesebb müvészek metszették fára, mint Bellenger, Doms, Gusman, Jonnard, Pannemaker, Pisan, Quesnel. A mind tartalomra, mind kiállitásra felette értékes két kötet ára 150 franc, vagy is 98 frt s nálunk Grill Károly könyvkereskedésében a háznégyszög épületben is kapható.

A „Vasárnapi Ujság" ez év elejétől kezdve füzetekben is kapható lesz, s két füzet már meg is jelent, az első a január, a másik a február havi 4—4 számot tartalmazva. Minden füzet szines boritékkal jelenik meg s 70 krajczárért minden hazai könyvárusnál kapható. — A „Vasárnapi Ujság" számainak ily füzetekben kiadására az a tapasztalat inditotta kiadó-hivatalunkat, hogy az olvasó közönség egy része szivesebben szerzi be olvasmányát ily nagyobb adagokban, mint számonként. A külföldi, kivált német illustrált lapok füzetes kiadásai Magyarországon is igen el vannak terjedve, a minek részben az is lehet oka, hogy nem volt ily füzetekben is megszerezhető magyar vállalat. E füzetes kiadás által egyszersmind lehetővé tettük, hogy később jelentkező előfizetők is teljes számu példányokat kaphassanak az év elejétől kezdve.

Folyóiratok. A muzeumi könyvtár *„Magyar Könyvszemle"*-jéből most jelent meg a január-februári füzet, melynek becses közlései közt Szilágyi Sándor a Therézianum könyvtárának 16-dik századi magyar unikumjait s az első magyar Horácz-forditást, Fraknói Vilmos a szatmári püspök birtokában levő „Török János-féle könyvtár"-at, dr. Kohn Sámuel rabbi pedig nemzeti muzeumunk héber kéziratait ismertetik. — Az Abafi Lajos által szerkesztett *„Figyelő"* cz. irodalomtörténeti közlöny márcziusi füzete ismét érdekes és változatos tartalommal jelent meg; Szilágyi Istvántól, ifj. Szinnyey Józseftől, Hajdu Lajostól, Édes Alberttől, Thaly Kálmántól, dr. Kis Árontól, Sümegi Kálmántól, Horváth Dömétől, Révész Imrétől, stb. vannak benne közlemények. E havi folyóirat Aigner Lajosnál rendelhető meg, s ára félévre 4 frt.

A *„Természettudományi Közlöny"* márcziusi füzete számos apróbb közleményen kivül két nagyobb értekezést tartalmaz: „Khiva gazdasági növényeiről és a velök hazánkban megkezdett honositási kisérletekről" Onódy Bertalantól, és „A physiognomiai rendszer mint a magyar növénytani elnevezések forrása" Borbás Vinczétől. E füzetet Szily Kálmán és Paszlavszky József szerkesztették. Pethő Gyula, ki hét éven át volt Szily Kálmán szerkesztőtársa, változott körülményei miatt visszalépett a szerkesztéstől, s Szily Kálmán meleg sorokban emliti föl Pethőnek a természettudományi társulat és a „Természettud. közlöny" ügyében annyi éven keresztül tanusitott lankadatlan buzgalmát. — A *„Századok"* a történelmi társulat folyóirata ez évi 3-dik füzete a következő becses tartalommal jelent meg: „Martinovits élete" (első közlemény) Fraknói Vilmostól. „Adalék a magyar ötvösség történetéhez" (első közlemény) Rómer Flóris Ferencztől. „Legrégibb műemlékeink a keresztyén-korból" Dr. Ballagi Aladártól. „Történeti irodalom" Jalává Antal (Almberg) müvének ismertetése, Hunfalvy Páltól. Knauz kortana, ismerteti Károlyi Árpád. Különfélék, tárcza.

Aigner Lajosnál megjelent: „Fővárosunk végleges szabályozása tekintettel a Dunaszabályozásra és az állandó világkiállitás eszméjére." Blána szilárd művének tekintetbe vételével irta Illyés Dezső. A 69 lapra terjedő füzethez 6 szinezett ábra, s Budapest végleges szabályozásának szinezett térképe is mellékelve van. Ára 1 frt 80 kr. Ugyancsak Illyés Dezsőtől megjelent: „A puffancs". Eredeti bohózat egy felvonásban. Ára 25 kr.

A „Figyelő" szerkesztője Abafi (Aigner) Lajos fölkéri a vidéki lapok szerkesztőit, hogy lapjuk rövid történetét és ismertetését, munkatársaik megnevezésével és a nevezetesebb czikkek felsorolásával, a „Figyelő" szerkesztőségéhez Budapestre beküldeni sziveskedjenek. A nevezett folyóirat ugyanis egy hosszabb czikksorozatban kivánja ismertetni a vidéki hirlapirodalmat.

Tóth Kálmán prózai munkáira hirdet előfizetést Aigner Lajos könyvárus. Czimök lesz: *„Irka-firkák"*. Elbeszélések, emlékjegyzetek, novellák, jellemvázlatok s több efélék. A kötet a következő műveket tartalmazza: A tizenharmadik seb. A kinek nincs mája. Az én 1861-iki karácsonyom. Mikor engem Szeged városából per schub kisértek ki. A kis spanyolviaszkorru. A kis kék szemüveg. 14,615 forint. Szerdahelyiről. A „szegény Beöthy Laczi"-ról, Kemény Zsigmondról. — A kötet kétféle kiadásban fog megjelenni, és a márczius hó végéig a megrendelőknek előfizetési áron megküldetni. A diszkiadás (finom velin papiron) előfizetési ára füzve 1 frt. 20 kr. diszkötésben 2 frt. 20 kr; a népszerü kiadás ára 60 kr., Tiz előfizetőt gyüjtők tiszteletpéldányban részesülnek.

Előfizetési fölhivások. Tettey Nándor és társa könyvkereskedése *Koroda* Pál „Költői elbeszéléseire" (a jelenkor társadalmi életéből) nyitottak előfizetést egy forinttal; az előfizetések az emlitett könyvkereskedésbe (Budapest váczi-utcza, Mocsonyi-palota) küldendők. — *Márki* Sándor tanár „Sarkad város történetét" irta meg, s előfizetési fölhivást bocsátott ki rá; egy példány ára 1 frt, kötve 1 frt 60 kr, mely összeg Kókai Lajos könyvkereskedésébe Budapestre küldendő. — *Kelemen* Kajetan budapesti ügyyéd *„A jász-kun redemptio története* és fejlődése a jelen korig, tekintettel a jász-kun birtokviszonyok rendezésére" czimü, 10—15 ivre terjedő művére hirdet előfizetést 1 frtjával.

„Kereskedelmi szaklap" czimü keresk. ipari és vegyes tartalmu heti lapot indit meg jövő hótól kezdve Szegeden Demetrovics Svetozár. Előfizetési ára egész évre 4 frt lesz.

A muzeumi képtárba e napokban érkezett meg Münchenből *Mészöly* Gézának Balaton-melléket feltüntető szép tájképe. Utban van Rómából Rafael a disputálók falfestményének *Haan* Antal által készitett másolata is. Maga Haan, ki Capri szigetén szokott lakni, nehány nap óta itthon időz. Megérkezik e napokban *Zichy* Mihály emlékképe is: „A királyné Deák ravatalánál."

Mészöly Géza uj tájképe, mely már a muzeum képtárában van, a bécsi műcsarnokban is nagy figyelmet keltett, és sok elismerést szerzett a genialis tájfestőnek. A kép terjedelmes. Mészöly ily nagy arányu tájképet még nem festett. Egy balatonparti részlet tárul föl rajta, a szinek ama vonzó öszhangjában, melylyel Mészöly oly kellemesen tud hatni, s életteljes csoportozattal, a mit a festő most alkalmazott először nagyobb alakban. A központot nyárfák és füzek szép alakulásu csoportja képezi, a naptól szürkés zöldre égetett lombokkal. A fák közt, árnyéktól boritva, tépett fedelü halászkunyhó. Jobbra a Balaton zöldes tükre terül el, a tihanyi sziklás partok kékes keretével. A fakó lombok közt s azok mellett is átcsillog mindenütt a viz tükre. Az előtérben érett nádbokor, mellette a parton halász sajka, egy másik sajkában pedig halászok, kik a háló kivetésével vannak elfoglalva. A nádashoz levezető parton egy szép lány meriti meg korsóját, bizonyosan hogy a kunyhóban készülő halász-ebédhez vigye. A kunyhó körül gyermekek, a háttérben pedig egy vén asszony hálót sző. Tizenhárom alak van a képen, mindenik kifejező mozgásban, csinnal festve, és egyénitve. Nemcsak tájkép, hanem életkép is egyszersmind, melyben költői kedély van, s melynek minden részletét bravourral festette a művész. A képtár tájképeinek egyik legszebb darabja.

A nemzeti szinházban a mult hét péntekén adták először *Jokai* Mórnak *„Szép Mikhál"* czimü négy felvonásos szinművét, melyet szerzője nemrég megjelent hasonló czimü két kötetes regényéből alkalmazott szinre. A mű a 17-dik században játszik, abban az időben tehát, midőn Magyarország a német császár, a török és II. Rákóczi György erdélyi fejedelem közt volt feldarabolva, s a mellett vallási villongások is háborgaták. A mű meséje röviden az, hogy Fröhlich Dávid kézsmárki tanár nőül adja leányát, a szép Mikhált a tanulmányait épen befejező s nagylétai pappá lett Katzenreiter Henriknek, mig Kalondai Bálintot, a kit Mikhál szeret, visszautasitja, mert annak atyja mészáros volt, s ő is az lesz, s igy olyan ember, a ki „vérben dolgozik". A leány elmegy férjével, s megszállnak a nagyszebeni hóhér házában, s csak itt tudja meg Mikhál, hogy a hóhér az ő férjének atyja. A hóhér, ki gyermekkora óta nem látta fiát, meg akarja ölni, mint álarczost és leányrablót, de megkegyelmez neki, azzal a föltétellel, hogy az is hóhér lesz. Henrik fölcseréli a papi palástot a hóhér-öltönynyel, megutáltatja magá nejével, ki aztán Babura Pirka és Kalondai Bálint egy barátjának, Szinplexnek segitségével megszökik s Bálintnak lesz neje. Itt boldog életet él, férjét kassai birónak választják, midőn egy nap megérkezik Babura Pirka s kényszeriteni akarja Mikhált, hogy kövesse őt s legyen Zurdoki uramnak, a kassai hadak kapitányának kedvese. De a boszorkányt elfogják s törvény elé állitják. Bálintnak kell aláirni az ellene hozott halálos itéletet. Ekkor a boszorkány elmondja, hogy Mikhál a hóhér neje volt, attól megszökött s igy törvénytelen házasságban él a kassai biróval. Ennek büntetése halál, mely Mikhál és Bálint fejére ki is mondatik. De akkor megjelen a kézsmárki tanár s elmondja, hogy ő leányát a nagylétai papnak adta nőül, kit azonban a hóhérnak ő hozzá irt levele szerint megöltek a rablók, Mikhál tehát egy meghalt férj özvegye volt, mikor Kalondai Bálinthoz nőül ment. A tanács erre fölmenti őket, Bálintot megerősiti hivatalában, Babura Pirkát a hóhér kezébe adják, kit istenkáromlásért és álarczosságért büntetésre itélnek. A szinmü befejezése eltér a regénytől. — Szép Mikhál szerepét Felekiné, Kalondai Bálintot Nagy Imre, Frölich profeszort Szigeti József, az öreg hóhért Feleki, fiát Bercsényi, Szinplexet Ujházi, Babura Pirkát Szathmáryné játszották, s gyakran részesültek tapsban és kihivásokban. Jókait a közönség minden felvonás után többször kihitta, ugy szinte a második előadáskor is.

„Strogoff Mihály utja." Ez a czime a népszinház legujabb látványosságának, melyet *Verne*-nek lapunk olvasói előtt ismeretes regénye után, *Csepreghy* Ferencz alakitott szinművé. E hó 16-ikára volt kitüzve első előadása, s ekkép a hatásról még most nem irhatunk. A szinház sokat költött a látványokra, és a folyton változó díszletekre, melyeket Lehmann festett, ki e téren tekintély. Berlini és bécsi szinházigazgatók is lejöttek az első előadásra, hogy a látványosság hatását megismerjék, s ha sikerül, alkut kössenek a darab és kiállitás Berlinbe és Bécsbe vitelére. A darab egyes részletei következők: Indulás az orosz czár báljából. A nisni-novgorodi országos vásár. Találkozás fejér medvével az Urál vadonában. Az utolsó ló s az utolsó kappan Tomszkban. Csata a táviró körül, Strogoff tatár fogságba esik. Strogoff anyja. A tatár kán tábori ünnepe. Hurik táncza. Utazás léghajón. Vándorképek Krasznirszktól Irkutskig. Az áruló. Utazás égő folyón. Vándorképek az Angora folyón Irkutskig. A vak ember párbaja. „Te Deum" és esküvő az irkutski székesegyházban.

Uj zeneművek. Táborszky és Parsch zeneműkereskedésében *„Népszinházi dalok"* czimmel 32 kedvelt magyar népdal jelent meg, énekhangra, zongorakisérettel; összegyüjté Tisza Aladár; ára a két tartalmas füzetnek 3 frt. — Ugyanott jelent meg *„Mormogó patak"* mazur-polka ifj. Fahrbach Fülöptől, ára 50 kr. — Rózsavölgyi és társa műkereskedésében két ujabb zenemű jelent meg: a *„Carmen"* czimü operából fantazia, szerzette Behr F., ára egy forint; és *„Csárdás* kedvelt népdalokból" („Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy" stb.) zongorára szerkeszté Kolozsváry Gyula, ára 60 kr. — Pirnitzer Frigyes kiadásában megjelent: „Den Mahnen Franz

••

Deak's", magyar elégia, zongorára szerzé Engel József, ára 1 frt 20 kr.; tiszta jövedelme a Deák szoborra fordittatik. — Az „*Apollo*" czimü zenemű-folyóirat márcziusi füzete változatos tartalommal jelent meg. Benne van Szabadi Frank Ignácznak „Török-magyar indulója" is, és több uj magyar népdal.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia márcz. 12-iki ülésén *Budenz* József érdekesen birálta Podhorszky Lajosnak azon akadémiai székfoglalóját, melyben ez a magyar és khinai nyelv rokonságáról szólt. Szerinte Podhorszky összes felfedezését, s annak jogosultságát minden rendszer nélkül, csupán egyes szók véletlen hasonlatosságára alapitja. „Föltéve — ugymond Budenz, miután czáfoló adatait felsorolta, — hogy volt is valaha a magyar és khinai nyelv közt összefüggés, most szükségképen oly nagy a köz, mely a megmérhetetlen hosszu különfejlődés következtében a kettőt elválasztja, hogy azt egyszerre semmiféle hasonlító nyelvtudomány át nem ugorhatja. Sikerül-e azt valaha áthidalni az ősmult felé fokozatosan visszahatoló nyomozással, az a jövő titka. Addig dolgozzunk inkább biztosabb siker reményében a közelebb fekvőn." Utána dr. *Barna* Ignácz olvasta fel Virgil „Aeneisé"-nek 4-ik énekét, szép, zamatos magyar forditásban. Azonban e felolvasás annyi időt vett igénybe, hogy a programm harmadik pontját: Szarvas Gábor értekezését kénytelenek voltak a jövő gyülésre halasztani.

A földrajzi társulat márcz. 15-diki ülésén gróf *Zichy* Ágost ismertette a Keletindiában levő német-alföldi gyarmatokat és gyarmatrendszert, személyes tapasztalatai után. Ismertetése középpontja Jáva szigete volt, s annak fővárosa, Batávia. A felolvasó élénkséggel irta le a hollandok s a benszülöttek közötti viszonyt, azok kormányzási rendszerét, emezek szokásait, életmódját. Különösen érdekes volt az u. n. árnyékfejedelmek udvarának leirása, kik közül Zichy Ágost egyet bátyjával meg is látogatott. A németalföldi gyarmatrendszerre megjegyzi, hogy minden előny mellett, melyet a benszülötteknek nyujt, nem egyez meg a mai kor kivánalmaival, s végül lelkesen kifejti, hogy mennyire szükséges volna már a fekete arczu emberre is kiterjeszteni a czivilizáczió igényeit. A fölolvasással kapcsolatban fényképeket, mindenféle játékokat s fegyverszereket mutatott be.

A Petőfi-társaság márcz. 11-én felolvasó ülést tartott Északy Károly elnöklete alatt. Először is *Aigner* Lajos ismertette Mikes Kelemen hátrahagyott leveleit, melyeket Kazinczy Gábor hagyatékaiban másolatokban talált. Felhozta a többi közt, hogy Mikes franciából is forditott, számos, jobbára vallásos tartalmu művet, s hogy Torma Éva nem mostoha, mint azt általában tartják, hanem édes anyja volt a magyar bujdosónak. Aigner után Paulay Ede olvasta fel E. *Kovács* Gyulának „Anyám levele" czimü hangulatteljes költeményét. Következett *Vértessy* Arnoldnak eleven tollal irt beszélye: „Az apostol". Ez apostol nem más, mint egy lapszerkesztő, Sámson Elek, ki demokratikus szellemben irt lapja által nagy kedveltségre tesz szert a nép körében, s ki ábrándos hóbortjában testvériséget s egyenlőséget akarna létesiteni az egész földön. De végre is a nyomor kényszeriti elveinek — melyek apostolául szegődött — feladására és a büszke természet embere a családja miatt megalázza magát. Végül Komócsy József olvasott föl egy satyrát „Divat-képek" czim alatt, melyben a divat kinöveiseit, a férfinak és a nőnek hiu tévelygéseit ostorozza. Mind a négy előadás tetszésben részesült.

Az erdélyi muzeum-egylet márcz. 19-kén tartja közgyülését Kolozsvárott. Az egylet alaptőkéje a mult év végén volt 217,471 frt 51 kr, melyből az évi gyarapodás 3379 frt 92 kr. A pénztár forgalmi bevétele 34,585 frt 12 krt tett, a kiadás pedig 34,535 frt 13 krt. A folyó évi bevételek 15,682 frt 47 krra vannak számitva, a kiadások pedig 15,310 frtra.

A földtani társulat e hó 14-iki ülésében *Wartha* Vincze műegyetemi tanár tartott értekezést a székásképződésről. Az értekezés Kvassay Jenőnek egy hasontárgyu értekezésével foglalkozott, mely az országos gazdasági egyesületben olvastatott fel, s aztán egy bécsi szaklapban jelent meg. Az értekezésre dr. *Szabó* József tett nehány érdekes megjegyzést a széksótelepek, ugynevezett „szék"-ekre vonatkozólag, s főleg azon, Wartha következtetéseivel némileg ellentétben álló körülményre hivta föl a figyelmet, hogy az alföldön a Tisza balpartján sehol sem fordulnak elő székek, mig a jobb parton azok Czeglédtől lefelé igen gyakoriak. A második értekezést *Inkey* Béla olvasta, bemutatván Rochlitzer bányamérnöknek a Fruska Goráról irt geologiai tanulmányát.

Elhalasztott vándorgyülés. A magyar orvosok s természetvizsgálók központi választmánya elhatározta, hogy a XX-ik nagygyülést, mely ez évre Budapestre volt kitüzve, 1878-ra halasztja. Okul szolgál az idő rövidsége, mely nem engedné az előkészületek kellő végrehajtását.

Irodalmi és művészi kör alakult Sopronban az ott élő Frankenburg Adolf veterán irónk kezdeményezésére. Megnyitó gyülése e hó 10-kén volt, s noha ugyancsak havazott, mégis szép számu közönség gyült össze. A megnyitó beszédet Frankenburg tartotta, Paur Iván történelmi tárgyu értekezést olvasott fel, Erődy Dániel felolvasta ez alkalomra irt hazafias költeményét, Carina Anna k. a. több dalt adott elő, Greguss Ágost pedig ez alkalomra költeményt irt, melyet Ballagi Károlyné asszony olvasott fel. Bertha Sándornak is közreműködnie kellett volna, de őt fontos ügyek tarták vissza Budapesten.

A fővárosi szeretetház, mely a balaton-füredi mintájára van berendezve, s a fővárosi hatóság támogatása mellett létesült, e hó 18-án fog megnyilni. Már tiz elhagyott árva e hó elsejétől ott nyer ellátást és oktatást. Némelyiknek szülőiről nem tudni semmit. Kitett gyermekek, vagy 2—3 éves korukban elhagyva találták az utczán, és szülőik soha sem jelentkeztek. Három a kholera idejében vesztette el szülőit.

A bécsi magyar-egylet elnökévé Vidor István ékszerészt választák meg; ez egylet, melynek uj helyisége és olvasó köre a wiedeni „Hotel Victoriá"-ban van, kedvező haladásnak örvend, kivált mióta gr. Zichy Edmundot egyleti védnöknek nyerték meg; ő és gr. Andrássy Gyula száz-száz forintos alapító tagok lettek; alapitók továbbá: b. Wodiáner Mór, b. Orczy Béla, gr. Schönborn; b. Schey Frigyes, Popper Lipót, b. Königswarter és gr. Zichy Ferencz pedig évi járulékkal segélyezik ez egyletet mint pártoló tagok.

Mi ujság?

Márczius 15-ikét az idén is megülték mind a fővárosban, mind az ország több helyén, kegyelettel emlékezve meg a szabadság küzdelmeinek e nevezetes évfordulóján a 29 év előtti eseményekről, s azok szereplőiről. A fővárosban a 48-as párt képviselői lakomát is tartottak, melyen Irányi az ország függetlenségére, Ostffy István képviselő pedig Kossuth Lajosra üritettek poharat. Az egyetemi ifjuság zászló alatt vonult ki a temetőbe, s fölkereste és megkoszoruzta azok sirját, kiknek emléke összeforrt a nagy napokkal. Először a vértanuk sirját látogatták meg, hol Bényey Zsigmond technikus mondott beszédet, aztán Batthyány mauzoleumához vonultak, hol a „Szózat" eléneklése után Nyeviczky Antal joghallgató szólt az ifjuséghoz. Fölkeresték Forinyák Géza sirját is, melyre Ragályi Lajos tett koszorut. Több társaskör szintén megülte a nap emlékét, s távirati üdvözleteket küldtek Kossuthnak, valamint Táncsics Mihályhoz is Czeglédre.

A márczius 13-án Bécsben elesettek emlékét, daczára a rosz időnek, tömegesen ülte meg a kegyelet. Több koszorut tettek az elesettek emlékszobrára, melyet a bécsi demokrata-egylet és az ifjuság testületileg keresett fel. Ugyanez nap este két helyütt is volt banket az elesettek emlékére.

A losonczi csata emlékszobrának leleplezése márczius 24-kén lesz Losoncz közterén; az ünnepély nagy diszszel fog megtartatni.

Madách-szobor. A „Nógrádi Lapok" és „Honti Hiradó" vezérczikkben szólitják föl a közönséget, hogy az „Ember tragédiája" szerzőjének, Madách Imrének állitandó diszes emlékről gondoskodjanak s gyüjtéseket inditson.

Guyon naplója. Szabadságharczunk egyik hőse, Guyon tábornok naplót vezetett kiadott napi parancsairól. Ebből egy töredéket megkapott *Szinnyey* József egyetemi könyvtárőr. Az az 1849-iki május havi napi parancsokat tartalmazza német nyelven. A máj. 16-iki napiparancs következő: „Megtörténik az is, hogy a Hunyadi-huszárok az eddig használt karikás-ostorokat nem hordják, de minthogy ez veszedelmes fegyver s ezzel megérdemlett hirnévre tettek szert, és e rettenetes fegyver csak a magyarok és a dél-amerikaiak kezében válik oly veszedelmessé, hogy előtte minden rangu ellenség megrendül: ezennel elrendeljük, hogy a 13-ik huszázezred minden embere el legyen látva ily karikás-ostorral."

Gróf Károlyi Tibor kétszáz forinttal a Kisfaludy-társaság alapitói közé lépett.

Dr. Pulszky Károly, az iparmuzeum tiszteletbeli segédtitkára, (Pulszky Ferencz fia) eljegyezte Reuleaux Czeczilia kisasszonyt, Reuleaux berlini tanár s iparmuzeumi igazgató leányát. Esküvőjük a jövő évben lesz.

„A bolgárok földjén" czimü közleményeinkben ismertettük legutóbbi számainkban Kanitznak Bolgárországról és a Balkánról megjelent uj munkáját. Lapunk munkatársa, dr. Erődi Béla, ki az emlitett közleményeket irta, saját tapasztalatai nyomán is megjegyezte, hogy Kanitz adatainak nem mindenike felel meg a valóságnak. Egy pár pontra nézve ruscsuki levelezőnktől is kaptunk helyreigazitásokat, melyekből a következőket érdekesnek tartjuk itt fölemliteni:

A nyomtató szánkónak — irja levelezőnk — igaz hogy lapos az alja, csak hogy elfeledte az iró ur megnézni, hogy az aljába sürüen *tüz-kő* van élével beverve, a mely a szalmát összemetéli s töri, s ezt azután az állatoknak széna helyett adják egész éven át, kivéve május hónapot, mikor azokat legelőre bocsájtják. A szalma tehát olyanná válik, mint nálunk a polyva, s hosszu szalma ennélfogva egész Bulgáriában nincs. — Hogy pedig Ruscsukra térjünk, nem hibázott volna az iró egy lélekkel sem, ha a 23,000 lakosszámhoz még 10,000-et hozzá tett volna; örmény és spanyol zsidó is van Ruscsukban, kik egy-egy városrészt birnak, számuk majdnem annyi mint a bolgároké, s kezökben van a kereskedés s a pénz, ők a pénzváltók.

Öngyilkosság. E hó 12-én este a fővárosi kapitánysághoz Debreczenből távirat érkezett, mely tudatta, hogy az nap utazott ide öngyilkossági szándékkal a 22 éves Cziglányi Gusztáv, debreczeni kir. adóhivatali számtiszt. A rendőrség azonban nem akadályozhatta meg az öngyilkosságot. Cziglányi az „Orient" szállodában szobát fogadott, s ott főbe lőtte magát. E hó 13-án reggel megérkezett egy rokona is, de már csak holttestéhez. E rokon előadása szerint, a csinos és egészséges fiatal embernek semmi komoly oka nem lehetett a borzasztó tettre.

Egy tábornok öngyilkossága. E hó 14-én Barth Vilmos tábornok, ki a hadügyminisztérium egyik osztályfőnöke volt, agyonlőtte magát a Diana-fürdőben. Uzsorások kezébe jutott, s anyagilag tönkre ment. Ez hajtotta a kétségbeesés örvényébe.

A szerencsétlen absolut korszaknak egyik szomoru nevezetessége, báró *Hauer* István elhunyt e napokban Gráczban, 66 éves korában. Magyar születésü volt, Sopronból való, két felesége szintén magyar, de azért Hauer fanatikus ellensége volt mindennek, a mi magyar. Felső-Ausztriában mint hivatalnok kezdte pályáját, 1850 ben a soproni katonai terület főnöke lett; 1856-ban a budai főkormányzósághoz tették, s Albrecht herczeg jobb keze lett. Ő állt a polgári közigazgatás élén, s ő készitette el a czentralizáczióinak Magyarországra vonatkozó tervezetét. Csak 1859-ben szabadultunk meg tőle, mikor az osztrák belügyminisztériumba nevezték ki, honnan később Gráczba vonult jó nyugdijjal. Ő működött legjobban Haas püspökkel, hogy minden iskola német legyen. Egy lakoma alatt ily áldomást mondott hazájára: „Széchenyi szerint Magyarország nem volt, hanem lesz. Én azt mondom: Magyarország volt, de nem lesz!" Ő hozta Budapestre a gyászos emlékü Protmannt, a stájer policzájt. Azokat a honvédeket, kik egykor osztrák seregben szolgáltak, halálig üldözte. Magyar társulatok alakulását (minő az első biztositó társulat, földhitel-intézet) minden eszközzel akadályozta. Igazi fajgyülölet vezette minden tettét, s az elnyomatás fanatikus tényezője volt.

A magyar akadémia egy tagja is bűnös a Midhát pasa megbuktatásában. Tudniillik az egyetlen egy török tagja: Szubhi pasa, ki a török numizmatikáról s ozmán történetről értekes munkákat irt, s Midhat pasának rég elkeseredett ellensége lévén, megbuktatásánál főszerepet játszott.

Rablók a sirboltban. A gróf Haller családnak kerelő-szt.-páli ősi sirboltjában, e hó 8-ka 9-ke közti éjjel rablók törtek be. De az éjjeli őrök a bosszúsége ellátszó sirbolt ablakaiban világot látván, föllármázták a lakosságot. Körülfogták tehát a sirboltot, de nem volt bátorságuk a rablók elfogására, hanem zsandárok után küldtek. Mikor ezek megérkeztek, minden ellenállás nélkül behatoltak a sirboltba, hol csak két rabló volt, egy czigány és egy kolozsvári óráslegény, kik a mult évben nagy pompával eltemetett gróf Haller gárdakapitány sirját keresték, de helyette másra akadván, csak elfoszlott aranyozásu selyemruhát kerithettek birtokukba. A sirfosztogatók a törvényszék elé állittattak.

Szinpadra való farkasok. Emlitették a lapok, hogy Sardou legujabb darabjában farkasokat is akar használni. Ezt olvasván egy nagy-szent-miklósi, Paulovics nevü lakos, kinek négy idomitott farkasa van, azonnal kérdést intézett Párisba, honnan egész komolyan megindultak Paulovicscsal az alkudozások; az állatok átengedéséért 3000 frankot igértek neki, s Párisban időzése alatt 10 frankot napjára, mivel a mutatványt neki magának kell vezetnie. Paulovics még szabad utazást is kér saját maga és négy farkasa számára.

A febr. 27-iki holdfogyatkozás furcsán mult el Konstantinápolyban. Esti 8 óra felé minden oldalról puskalövések hangzottak. A nem török lakosság azt hitte, hogy lázadás tört ki, s nagy volt a rémület. Utóbb kisült, hogy a lövések csak a holdfogyatkozás miatt történtek. A keleti népeknél ugyanis az a babona uralkodik, hogy a holdat és később általa a földet is veszély fenyegeti az ilyen fogyatkozás alatt. A veszélyt aztán lövések és pokoli lárma által igyekeznek elüzni.

Patti Adelinát, ki e hó végén Budapesten is énekelni fog társulatával a népszinházban, most nemcsak zengő éneke miatt emlegetik. A hires művésznő és férje De Caux marquis közt már régebb idő óta nem a legpéldásabb egyetértés uralkodott. A művésznő ugy találta, hogy férje sokat veszit a kártyán. Viszont a férj ugy sejtette, hogy a közmondás nem teljesedik be rajta: „a ki szerencsétlen a játékban, szerencsés a szerelemben." Épen az orosz fővárosban voltak, s a marquis a szinpadi öltözőben szemrehányásokat tett feleségének Nicolini tenorista miatt. Igen heves családi jelenet következett, s a következmény az lett, hogy a marquis rögtön elutazott Párisba, nem sokára Patti is, s ott megkezdték a válópört. E nagyhirű művésznő jelenleg Bécsben szerepel, hol első fölléptekor a közönség őt is, valamint Nicolinit tüntető tapsokkal fogadta.

A m. kir. államsorsjáték idei huzásának tiszta jövedelme a gyógyithatatlan, de közveszélyes elmebetegek számára felállitandó ápoló intézet javára fog fordittatni. A nyeremények száma 3334 és az összeg, mely ezek közt feloszlik, kétszázezer forintra rug. Az első főnyeremény 100 ezer, a 2-ik főnyeremény 20 ezer frtban van megállapitva. Egy sorsjegy ára két forint. A huzás jun. 4-én lesz.

Az állatkert jeles tyukászata ez idén egyenest Angol- és Franciaországból érkezett kitünő tenyészállatokkal egészittetett ki. Tojásokra megrendeléseket márczius elsejétől elfogad az igazgatóság és kivánatra küld bárhova bérmentve árjegyzéket.

A mozdonyvezetők összeesküvése. Maine államban, Észak-Amerikában a mozdonyvezetők nemrég nagyszerü strike-ot rendeztek. Előre meghatározott órában és perczben valamennyi vasuton megállitották a vasutvonatokat az egész országban, kioltották a tüzet a mozdonyokban s ott hagyták az utasokat a vasut közepén, tél, fagy derekán, messze az állomástól, néhol egy-egy sivatag vagy öserdő közepén. A mozdonyvezetőknek az egész országban elágazó egyesülete fél millió dollár fölött rendelkezik s néha 500 dollárt se sajnál, hogy a vasuttársaság elleni összeesküvésbe belevonja az uj mozdonyvezetőket is. Munkaerőben azonban itt nincs hiány s a strike létesitésére kidobott pénz most az egyszer valóban kidobott pénz volt. A strikeoló mozdonyvezetők helyett azonnal alkalmaztak másokat.

A leggazdagabb ember a föld kerekségén. Az amerikai hirlapok a közelebb elhunyt *Vanderbild* Korneliusnak végrendelkezéséről érdekes adatokat irnak. A nevezett még életében kiadta elsőszülött fiának az örökséget, mely 300—350 millióinyi értéket képviselt, s hagyatéka halálakor mégis *90 millió dollárra* rugott. Ebből egyik unokájának 27 millió, egy másiknak 10 millió s leányainak egyenkint 2 és fél millió jutott. Egy fia, ki nem a legnagyobb takarékossági hajlamot tanusitotta, csak egy milliót nyert a nagy vagyonból. Betegsége alatt orvosát 200.000 dollárral fizette, 3 milliót szolgáknak osztogatott el, ötöt pedig jótékony czélokra hagyományozott. Vanderbild volt e szerint leggazdagabb ember a föld kerekségén.

Adakozás. Fekete János fodrász Bécsből a következő adományokat küldött szerkesztőségünkhöz: az aradi 13 vértanu szobrára 13 darab ezüst ¼ frtost; Deák Ferencz szobrára 5 db. ezüst ¼ frtost; Petőfi Sándor mellszobrára 5 db. ¼ ezüst frtost. Ezen adományokat illető helyeikre eljuttattuk.

Ugyancsak Fekete János Bécsből „Piffner Karolina a gyulai temető árkában nyugvó hősnő" siremlékére és a körmöczbánya-vidéki inségesek számára 1—1 ezüst tallért küldött be szerkesztőségünkhöz. Mivel nincs tudomásunk ily czélokra folyó gyüjtésekről: gyulai, illetőleg körmöczbányai olvasóink közül azokat, kik az emlitett czélokra gyüjtött adományok átvételére netán jogositva vannak, kérjük sziveskedjenek ez adományok átvétele iránt két hét alatt intézkedni. Ez idő lefolyta után kénytelen lennénk ez adományokat az adakozónak visszaszolgáltatni.

Ez alkalomból szükségesnek látjuk tudatni olvasóinkkal, hogy szerkesztőségünk is szivesen elfogadja az illető helyre juttatás végett az oly adományokat, melyekre nyilvános gyüjtés van folyamatban; azonban, mint a fentebbi példa is mutatja, oly czélokat illetőleg, melyekre nyilvános gyüjtés a budapesti lapok utján meginditva nincs, a legjobb akarat mellett sem lehetünk abban a helyzetben, hogy az adakozók kivánatának eleget tehessünk.

Halálozások.

Schwertführer Károly vezérőrnagy, s budapesti vár- és térparancsnok e hó 10-kén 62 éves korában. Elhunyta közrészvétet ébresztett katonai és polgári körökben egyaránt, mert nemcsak derék katona, hanem derék ember is volt, s a fővárosi és katonai hatóság közti surlódásokat mindig tapintatosan intézte el. A mult évi nagy árviz alatt pedig hálára kötelezte a fővárost, mert a rettegés idejében éjjel-nappal mindig jelen volt a vészbizottságban, s a mint szükségesnek mutatkozott, azonnal küldte a parancsokat a katonasághoz, hogy a vészben hol és mint segitsenek. Családjának a király táviratilag fejezte ki a részvétet, s a főváros nevében pedig a polgármesterek közölték a részvét szavait. Temetése nagy katonai diszszel e hó 12-én történt meg.

Elhunytak még: Péchy Gábor, a közlekedési miniszter fivére, 55 éves korában Alsó-Késmárkon. — Bessenyey Farkas, biharmegyei közbirtokos 62 éves korában Erdő-Gyarakon. — Holzpach András, előkelő fővárosi polgár, ki a tavalyi árviz alatt az ó-budai részeken sok jót tett, 65 éves korában. — Ruff József, kegyesrendi áldozár Sátoralja-Ujhelyen. — Csikós Ferencz, debreczeni városgazda és köztiszteletben élt polgár 64 éves korában. — Bognár Lajos, Sopronmegye közéletének egyik veteránja, 81 éves korában. — Szabó János, evang. papjelölt, ki Bécsben mint egyéves önkéntes szolgált. — Hittaler József, tanár mérnök, ki a párisi kiállitási épületeknél foglalkozott, 25 éves korában Párisban. — Miksainé szül. Czeiple Susanne asszony, ki 40 évig volt a színészetnél, Szatmáron 60 éves korában.

Szerkesztői mondanivaló.

A nemtő. Azt nem értjük ki belőle épen: ki és mit akar a nemtő. Különben az egész költemény menete lassu, peripetiái költöietlenek; részletenként itt ott csinos, de egészben prózai leirása egy köznapi életpályának.

B. A kis költői beszély műfajából való. Tárgya nagyon közönséges: az ifju, ki a leányt megesalja, s rémet lát az erdőn. De a kidolgozás, a beszély szerkezete, a kül- s belalak, uj lonságot adhatnak, s némileg adnak is neki. A bekezlő és befejező versszakok — a keret — elég jók; az elbeszélés azonban irtóztató hosszura van elnyujtva. „Tűzbe felét, meg ujra felét és harmadikat még!" mondhatnók rá. Vége felé, hol az elbeszélés menetének megfelelőleg változik a rythmus: élénkül s jobb lesz. Szóval örömmel olvastuk s tehetsége iránt reményt táplálunk. Ezt azonban csak tetemesen rövidítve (akkor is csak, ha jól sikerülne az átdolgozás) tartanók közölhetőnek.

Dr. M. M. Gyermekkorunkban hallottuk, hogy a tenyerünkön látható vonások két M-je azt jelenti: memento mori. A doktor ur memento morija még szomorubb. Lehet, hiszszük is, hogy sok igazság van benne. De az ily dolgokat nem jó nagy közönségnek szánt lapban mondani el; mert népszerüen lehetetlen kellőleg kimagyarázni, s olyanokat is elrémitünk és megriasztunk vele, a kiket nem akarnánk s nem is szükséges. Aztán hallgat is a házasuló legény vagy eladó leány a jó tanácsra, mely a házasságtól tiltja el. Dehogy hallgat!

„Betegen." Kegyednek minden költeményében van valami, a mi figyelmünket megragadja: vagy az eszme, vagy a hang, vagy a forma. S teljes összhangot még sem találtunk egyben sem. Ebben is megkapó a fájdalmas, mélabús érzés; de a kifejezésben mennyire szétfoly, elterül! A negyven sor helyett huszban el lehetett volna mondani, a mennyi ebben van, s mennyivel jobban. Törekedjék összhangra az eszme és kifejezés, az érzés és a hangulat közt; s egyensulyra a tartalom és a forma között.

Kritikán aluli verset épen, a héten, nem kaptunk; s ez is valami. De azért nem sokkal állnak fölebb a következő, nem közölhető versek: „Szülőföldemen" (igen lapos, s csak egy pár sora emelkedik ki némileg, legalább a kedélyességig); „A balatoni halászleány" (hoszadalmas, mitsem mondó história; románcz akarna lenni); „Az első virág" (gyarló kisérlet).

Petrinja. F. E. Az érdekes kis czikket legközelebb közölni fogjuk.

A „Vasárnapi Ujság" 1875. évi 26-ik, 1876. évi 1., 3., 4., 6., 7. és 9-ik számait Mikos Nándor ur Komáromban, — továbbá az 1875. évi 13 első számot s az 51. és 52-ik számot, és az 1876. évi 6., 7. és 8-ik számot Desseffy Tamás ur Eperjesen megvemi szándékoznak. Miután kiadó-hivatalunk az emlitett számokkal már nem rendelkezik, ha netán olvasóink közül valaki e számokat eladni hajlandó lenne, legyen szives ebbeli szándékát a fentnevezett urakkal tudatni.

SAKKJÁTÉK.

902. számu feladvány. Kohtz és Kockelkorntól

Sötét.

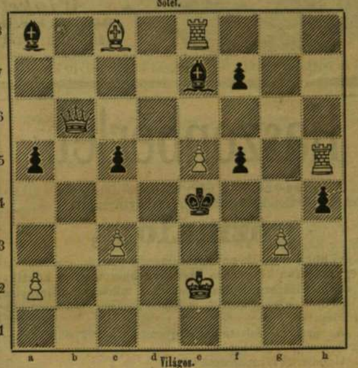

Világos.

Világos indúl s a harmadik lépésre mattot mond.

897-dik számu feladv. megfejtése.

(Wolf A. W.-től.)

Világos.	Sötét.
1. Hd1—f2	g5—g4 (a)
2. Bg1—g4	d4—d3
3. Bg4—h4	d3—d2†
4. Ke1—d2	kf5—g5
5. Bh4—h5 mat.	
(a)	
1. — —	d4—d3
2. Bg1—g4	d3—d2
3. Ke1—e2	d2—d1V†
4. Hf2—d1	kf5—g4
5. Hd1—e3 mat	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. *Gelsén:* Gleisinger Zsigmond. *Sárospatakon:* Gérecz Károly. *Debreczenben:* Zagyva Imre. *Miskolczon:* Hartmann testvérek. *Boglaron:* Mayer K. *Budapesten:* F H. és K. J. *Marosvasárhelyt:* Csipkés Árpád. *Kolosmonostoron:* Brauner Gyula. *A pesti sakkkör.*

Rövid értesitések: Miskolcz: B. L. későn kaptuk meg a küldeményt s igy csak jövőre válaszolhatunk.

HETI-NAPTÁR. Márcz. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög orosz	Izraelita
18 V	G 5 Fekete vas.	G 5 Judica	G B 4 böjtben
19 H	Józs. ur nev. a.	József	7
20 K	Joak. patriarch.	Hubert	8
21 S	Benedek apát	Benedek	9
22 C	Oktavian vért.	Lea	10
23 P	Fájdalmas szűz	Viktoria	11
24 S	Gábor főangy.	Gábor	12

Cherson	5
Theophil	6
40 vértanu	7 Mathuz.
Kodrat	8
Sophron	9 Manasz.
Theophil	10 Sab. H.

Hold változásai. ☽ Első negyed 22-én 2 óra 45 perczk. d. n.

Tartalom: László József (arczkép). — Déryné naplójából. — Képek a keresztes háborukból (két képpel). — Adriai képek (folyt.) — Cserni György és a szerb fölkelés e század elején (képpel). — **Melléklet:** A „Századok legendájá"-nak uj folyama. — A miriditák népe Albániában. — Olahországi népszokások. — Az „okkarina." — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 2. sz.)

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

Csodálatraméltó a természet ereje,
ha az kellő módon alkalmaztatik.

Bojtorjángyökér-szesz

a legrégibb időtől fogva mint a szőrnövés bármely neménak legsikeresebb szere ismertetik, s a benne foglalt szőrnövesztő anyagoknak általam létesitett concentrálása által valódi feltünést okozó szerré emelkedett, ugy annyira, hogy fiatal 15 éves emberek rövid pár nap alatt **tömött szakállt kaptak. Bizonyitéka ennek,** miszerint felszólittattam, ajánlanám figyelembe azon helyeket, hol a haj- vagy szakállnövés alkalmatlanná válhatnék, miután a megkent helyeken, habár eddig ott még a hajnak nyoma sem lett volna is látható, vagy több évi kopaszság után is az eredmény biztos s a hatás meglepő gyors. Hajhullás ellen **tüstént hasznal.** Még a bécsi »Medizinische Zeitung« is oda nyilatkozik, miszerint a bojtorjángyökér szesz a legjobb minőségben kapható csak az előállitó

Winkelmayer J.-nél
Bécs. VI. ker. Gumpendorferstrasse 159.
Budapesten: Török József urnál, király-utcza 7.
Egy palaczk ára, több nyelven irt használati utasitással együtt, 90 kr. Postai küldésnél 10 kr. csomagolási dijjal több. 3214

50 frtért egy teljes Singer-varrógép
(új, szabadékozott készülettel),
42 ftért egy teljes Wheeler & Wilson varrógép
(zajtalan járással),
15 frtért egy teljes kézi varrógép „La Reine"
ajánl *5 évi jótállás* mellett, *részletfizetésre* is,

Brenner Károly

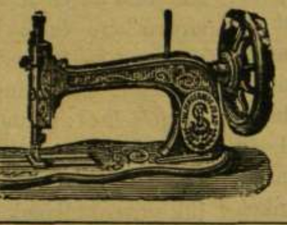

amerikai varrógépek főraktára
bécsi-utca, Deák Ferenc-utca sarkán.
Üzletem (e szakmában a legrégibb az itteni piacon) *javitó műhelylyel* van összekötve, mi által azon helyzetben vagyok, hogy *minden javitást 24 óra* alatt *szilárdan és olcsón* eszközölhetek.
Továbbá ajánlom nagy raktáramat **varrógép-részekből minden rendszerben, valódi angol tüket stb., leszállitott árakon.** 3254

A szegedi országos kiállitáson érdeméremmel és a III-ik országos tüzoltógyülésen Aradon a nagy arany és ezüst éremmel kitüntetve.

WALSER FERENCZ
BUDAPEST.

első magyar gép- és tűzoltószer-gyár, harang- és érczöntődéje,
ajánlja **szabadalmazott uj szerkezetü fecskendőit, tüzoltó-egyletek legénységi felszereléseit,** vállalkozik **kutak, szivattyuk** és **harangok** készitésére,
jótállás mellett a legjutányosabb árakon.
Különös figyelmébe ajánlja a nagyérdemü **gazdaközönségnek, saját-készitményü és transatlantia szivattyus kutait és gyárának vizvezetékek** teljes felszerelhetésére nagy figyelemmel külön felállitott vizmütészeti osztályát. 3220
Mintaszerelések, képes árlapok, kivánatra rendelkezésre állanak.
Fióktelep Erdély és Románia részére: Kolozsvártt, belsömonostor-utcza.
Minden eddigi világtárlaton, haladás, jóizlés és versenyképességeért, első dijakkal jutalmazva.

Haszonbérlet.

A gyoma-endrődi, négy kövü, jól felszerelt, s alkalmas mellék-épületekkel ellátott **részvénytársulati**

gőzmalom,

folyó évi **april hó 8-ik napján** tartandó nyilvános árverésen **hat egymásután következő évekre haszonbérbe adatik,** — a malom Békésmegyében Gyomához mintegy 1/4 órányira fekvő Endrőd község között, a Körös partján van a legjobb helyt felépitve.
Az árverési feltételek a gyomai takarékpénztár helyiségében meg tekinthetők.
Gyoma, 1877. márczius 12.
Zöh Sámuel m. k.
3244 titkár.

EPILEPSIE
(nehézkór) levél utján gyógyittatik dr. KILLISCH, különleges orvos által Neustadtban, Drezda mellett (Szászországban). *Már 8000-nél többen sikerrel gyógykezeltettek.* 1110

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4. szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:
FÉNYÜZÉS
(Luxus)
a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.
Irta
Dr. Gerlóczy Gyula,
műegyetemi tanár.
Ára füzve 80 krajczár.

Salicylsav-készitmények.

KIELHAUSER H. okl. gyógyszerésztől és illatszergyárostól Gráczban.
Salicyl-sav a drezdai dr. Heyden vegytani oralabtoriumából, azon felette kedvező eredmények után, melyeket a dr. Kolbe, dr. Neubauer, dr. Wagner stb. tanár urak kisérletei előidéztek, már világhirt vivott ki magának mint erjedést és rothadást akadályozó anyag, és nemcsak fényesen érvényesül mindennemű belső bajok ellen, hanem czélirányos összetételben még felülmulhatlan óvószer a börre, hajra és fogakra nézve. Anticeptikus hatása különösen rendkivüli; megakadályozza a sérült szervek rothadását, s ezzel együtt eltünik az azzal járó kellemetlen szag is.

Salicyl-toilette-szappan . . . darabnak ára	50 kr.	Salicyl-szájviz . . . . dbnak ára	60 kr.
Salicyl-toilette-viz . . . . "	70 "	Salicyl-hintőpor (lábak izzadása ellen) "	50 "
Salicyl-fogpor . . . . . "	50 "	Salicyl-hajkenőcs . . . . . . "	50 "
Salicyl-fogpép . . . . . . "	10 "		

3172
Főraktár Magyarországra nézve: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél Budapest, király-utcza 7. sz.

PURITAS
haj-ifjító tej.

A „Puritas" nem hajfesték, hanem tejnemü folyadék, mely majdnem azon csodálatos hatással bir, hogy ősz hajakat megifjít, azaz lassankint, még pedig **legkésőbb tizennégy nap alatt** ama színt visszaadja, melylyel eredetileg birtak!
A „Puritas" nem tartalmaz festék-anyagot. A haj tetszés szerint vizzel mosathatik, lehet fehérre átvont vánkoson aludni és gözfürdőket használni, a festéknek nyoma sem vehető észre, mert a **PURITAS** nem fest, hanem ifjítja, és pedig a leghosszabb és legdúsabb női hajzatot és a férfi haját és szakállát.

ALKALMAZÁSA
a világon a legegyszerübb. A tejet kezünkbe öntve, a hajat addig dörzsöljük vele, mig egészen át nincs áztatva, s ezt naponkint kétszer ismételjük. Ebből áll az egész. Ha a haj eredeti szinét visszanyerte, mi rendesen tiz vagy tizenkét nap mulva szokott bekövetkezni, akkor a további használat a tejnek hetenkinti egyszeri bedörzsölésére szoritkozhatik.
Egy üveg „**Puritas**" ára **2 frt** (postai küldésnél 20 krral több) s készpénzen vagy utánvét mellett kapható Bécsben:
FRANZ OTTO-nál, Mariahilferstrasse 38.
Főraktár: 2350
Budapesten: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, király-utcza 7.
Raktárak Magyarország következő gyógyszerészeinél:

Arad: Rozsnyay Mátyás.	Nyitra: Rosenfeld S.
B.-Csaba: Lang G.	" Tombor Kornél.
Debreczen: Göltl Nándor.	Pancsova: Gräff V. H.
Eszék: Gobetzki József.	Pécs: Goldschmiedt M.
" Dienes J. G.	Pöstyén: Orgon János.
Gyöngyös: Vozáry Tamás.	Pozsony: Soltz Rezső.
" Mersits Nándor.	Rimaszombat: Liszka József.
Győr: Vollnhofer F. G.	S.-A.-Ujhely: Pintér Ferencz.
Karánsebes: Müller F. J.	Segesvár: Teutsch J. B.
Károlyvár: Csiky Kristóf.	Szeben: Gürtler Károly.
Kassa: Hegedüs Lajos.	Szeged: Meák Gyula.
Keszthely: Wünsch Ferencz.	" Barcsay K.
Kolozsvár: Valentini E A.	" Kovács Albert.
Kőszeg: Küttel István.	Székesfehérvár: Dieballa Gy.
Miskolcz: Dr. Csáthy Szabó Ist.	Szigetvár: Salamon Gyula.
Nagy-Becskerek: Kokits A. F.	Temesvár: Lechner B.
Nagy-Enyed: Binder Ágost.	Tokaj: Brezányi E.
Nagy-Kanizsa: Prager B.	Versetz: Strach Seb.
Nagy-Várad: Molnár József.	Zólyom: Stech Lajos.

Értesités
a
husvéti kiállitásról.
A legdiszesebb
husvéti tojások
egész uj kiállitásnak 10 krtól 30 frtig rendkivül nagy választékban.
Hasonló husvéti tojás **töltelékek** hölgyek és gyermekek számára.
Pompás meglepetési tárgyak husvéti öntözéshez,
részint töltött gyengéd, vagy kedvderitő természetüek.
Illatszerrel töltött fecskendő óraláncok 1 frt, fecskendő nyak-kötők 3 frt. fecskendő ing-gombok 1 frt, fecskendő ibolyák 40 kr., folyton tölthető fecskendő-szivarok 50 kr., tüzoltók 1·75 2 frtig, az ismert jófajta fecskendő-gyürük 30 kr., fecskendő-üvegek 35 kr., fecskendő szivarok megtöltve 35 kr., fecskendő revolverek 80 kr., jó illatu fecskendő ibolya- és gyöngyvirág-csokrok 40 krtól 1 frt 50 krig, ezek közt porczellán virágnak is; fecskendő madárka 1 frt 20 kr., egyes szép fecskendő rózsák 75 kr., 1 frt. Fecskendő rózsakirálynő 1 frt. fecskendő kis alak 1—2 frtig, fecskendő husvéti bárányka bábuval 2 frt 40 kr — Legfinomabb **illatszerek** és más **husvéti különlegességek,** melyek használatával csak a vevő ismertetik meg, kaphatók
Kertész Tódornál
Budapesten, Dorottya-utcza 2 szám.
Irásbeli megrendelések idején való beküldését kérem.

Gyönyörü szép
HÖLGYRUHAKELMÉK
a legkedvezőbben megszerezhetők 3054
HAMBURGER ADOLF-nál,
Budapest, koronaherczeg-utcza 8. sz.
Minták kivánatra azonnal ingyen és bérmentve bárhová küldetnek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4) megjelent és kapható:
Vörös Eszter.
AZ ÜGYES SZAKÁCSNŐ.
Ára füzve 40 kr.

Jókai Mór munkái 95—97.
Népszerü kiadás.
Az elátkozott család.
Regény.
Második kiadás.
Három füzet. — Ára füzve 1 frt 50 kr.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre .. 12 frt, félévre .. .. .. 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre .. .. 8 frt, félévre .. .. .. 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre .. .. 6 frt, félévre .. .. .. 3 »

12. szám. — 1877. Budapest, márczius 25. XXIV. évfolyam.

DORÉ GUSZTÁV.

Homlokán a lángész sugarával, szemeiben a szellem szikráival, ajkain a világfi mosolyával, kezeiben a soha nem pihenő rajzónnal: ime Doré Gusztáv, a Biblia, Dante, Cervantes stb. kifogyhatatlan illusztratora, a legtermékenyebb rajzoló, a kit a müvészet történelme felmutathat, a ki ezerenként önti rajzait; néha ugyanazon egy alaphangulattal százat meg százat ad, a nélkül hogy egyhanguvá vagy fárasztóvá válnék, mert legkisebb alkotásán, csak futólag odavetett vázlatán is a müvészet muzsája hagyta keze nyomát, félreismerhetetlenül.

Doré festő is, olajban, s ha nem adta volna magát tulnyomólag az illusztrácziókra, mint festő is kétségkivül hirneves lett volna. Igy azonban a festő egészen elhomályosul a rajzoló előtt. Örökké munkás szelleme, eleven képzelődése, mely egy pillanatban képes felfogni, kizsákmányolni és rendezni tárgyát, és épen oly gyors keze: mindezek nem oly tulajdonok, melyekkel valaki hetekig ugyanazon vászonhoz köthetné magát, kezében az ecsettel és a festéklappal. Doré hihetetlen gyorsasággal rajzol, mint a hogy Dumas irt; csakhogy Dumasnak munkatársai voltak, Dorénak nincsenek. A mi az ő nevét viseli, az mind egyedül tőle eredt. S ki nem ismeri a Bibliát, harmadfél száz illusztrácziójával? A Dante poklát, a Cervantes Don Quixotejét, a spanyolországi táj- s népéleti képek nagy sorozatát, a keresztes háboruk nagy könyvét, száz illusztrácziójával, s annyi sok mást, e nagy diszmüveket, melyek a salonok asztalait diszitik, s a szellemes felfogás és müvészi kivitel valódi remekeit foglalják diszkötésü tábláikba?

Végig tekintve e csaknem végetlennek látszó sorozaton, alig hihetjük el a kétségbevonhatatlan életrajzi adatot, hogy Doré Gusztáv még csak 44 éves.

1833-ban, január 10-kén született Strassburgban. Tizennégy éves korában látta először Párist, hova 1847-ben tanulmányai befejezése végett ment. De már ekkor inkább szerette a rajzónt, mint az iró tollat; s a következő évben a „Journal pour rire" czimü élczlap humoros rajzokat közölt a tizenöt éves müvésztől. Egyenlő mértékben birván a szellem és képzelődés elevenségét és készségét: ettől kezdve kizárólag müvészetének élt s a mily könnyüséggel rajzolt sokat és mindig többet, ép oly könnyen tett szert hirnévre is — nem is emlitve a pénzt, melyet ép oly bőven és könnyen szerzett. Vázlatok, genre-képek, a csapongó képzelet s a valólét rajzai, gyorsan és tömegesen követték egymást kezeiből. Minden képes lap s illusztrált vállalat igyekezett megnyerni Doré közremüködését, ki csakhamar divatba jött a napi hatásra dolgozó vállalatok közönségénél.

Maradandóbb hatást azonban csak 1854-ben tett, midőn Philippon társaságában a „Musée anglo-français" czimü képes vállalatott inditotta meg, melyben a krimi háboruban az angol és franczia szövetségesek által véghez vitt hőstetteket örökitette meg ép oly éles, mint finom rajz-

DORÉ GUSZTÁV.